

„VIŠE OD FARME“

STRATEGIJA POLJOPRIVREDE

2020.-2030.

LIPANJ 2020.

Europska unija

SUFINANCIRANO SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE
EUROPSKI POLJOPRIVREDNI FOND ZA RURALNI RAZVOJ: EUROPA ULAŽE U
RURALNA PODRUČJA
MJERA TEHNIČKA POMOĆ

Sadržaj

KRATICE I AKRONIMI	4
SAŽETAK.....	5
1. UVOD	6
2. STRATEŠKA VIZIJA	8
3. PRILIKE.....	9
4. CILJEVI I KLJUČNE POTREBE.....	11
STRATEŠKI CILJ I. POVEĆANJE PRODUKTIVNOSTI I OTPORNOSTI POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE NA KLIMATSKE PROMJENE	13
Ključna potreba 1.: Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje	13
Ključna potreba 2.: Poboľšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi	14
Ključna potreba 3.: Povećati pravičnost dodjele potpora poljoprivrednim gospodarstvima.....	14
Ključna potreba 4.: Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i svojstava agroekoloških zona.....	15
Ključna potreba 5.: Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima ..	15
STRATEŠKI CILJ II. JAČANJE KONKURENTNOSTI POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOG SEKTORA	16
Ključna potreba 6.: Unaprijediti povezanost unutar poljoprivredno-prehrambenog sektora	16
Ključna potreba 7.: Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru.....	16
Ključna potreba 8.: Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem	17
Ključna potreba 9.: Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno- prehrambenom sektoru	17
Ključna potreba 10.: Unaprijediti vještine radne snage u poljoprivredno- prehrambenom lancu.....	18
Ključna potreba 11.: Unaprijediti funkcioniranje tržišta poljoprivrednim zemljištem.	18
STRATEŠKI CILJ III. OBNOVA RURALNOG GOSPODARSTVA I UNAPRJEĐENJE UVJETA ŽIVOTA U RURALNIM PODRUČJIMA	19
Ključna potreba 12.: Unaprijediti koordinaciju i komplementarnost između intervencija u ruralnim područjima.....	19
Ključna potreba 13.: Unaprijediti javnu infrastrukturu u ruralnim područjima	19
HORIZONTALNI CILJ IV. POTICANJE INOVACIJA U POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOM SEKTORU	20
Ključna potreba 14.: Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije.....	20
Ključna potreba 15.: Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru	20
5. PLAN PROVEDBE.....	21
AKTIVNOST A. Usmjeravanje javnih sredstava prema produktivnijim poljoprivrednim ulaganjima.....	22
Intervencija A.1. Ulaganja u sredstva za proizvodnju, tehnologije i inovacije	22
Intervencija A.2. Preraspodjela potpore dohotku na male i srednje proizvođače te na mlade poljoprivrednike	23
AKTIVNOST B. POVEĆANJE OPSEGA KLIMATSKI PAMETNE POLJOPRIVREDE I ODRŽIVOG UPRAVLJANJA ZEMLJIŠTEM	24
Intervencija B.1. Potpora praksama i rješenjima u poljoprivredi koja su prihvatljiva za okoliš, klimu i dobrobit životinja	25
Intervencija B.2. Poboľšani pristup okolišnim i poljoprivredno-klimatskim podacima	26

Intervencija B.3. Poticanje prijelaza na ekološku proizvodnju.....	27
Intervencija B.4. Poboljšanje pristupa vodi za navodnjavanje i učinkovitost njezine uporabe.....	28
AKTIVNOST C. RAZVOJ DIVERZIFICIRANIH I INTEGRIRANIH DOMAĆIH TRŽIŠTA	
POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENIH PROIZVODA.....	29
Intervencija C.1. Poticanje partnerstava između proizvođača i kupaca u kratkim opskrbnim lancima.....	29
Intervencija C.2. Pomoć poboljšanju organizacijskih sposobnosti u poljoprivredno-prehrambenom lancu.....	30
Intervencija C.3. Pomoć proizvođačima u ispunjavanju javnih i privatnih standarda sigurnosti i kvalitete hrane.....	31
Intervencija C.4. Razvoj poljoprivredno-prehrambenih logističkih centara.....	32
AKTIVNOST D. POTICANJE PODUZETNIKA NA OSNIVANJE I RAZVOJ POSLOVANJA U	
POLJOPRIVREDI.....	33
Intervencija D.1. Smanjenje administrativnog i regulatornog opterećenja.....	33
Intervencija D.2. Unaprjeđenje fiskalnih uvjeta.....	34
Intervencija D.3. Korištenje instrumenata za upravljanje rizicima.....	34
Intervencija D.4. Potpora pokretanju i razvoju poljoprivrednih gospodarstava i poduzeća.....	35
AKTIVNOST E. KORIŠTENJE NOVIH PRILIKA ZA RAST U POLJOPRIVREDNO-	
PREHRAMBENOM SEKTORU.....	36
Intervencija E.1. Poboljšanje povezanosti ruralnih područja s tržištem.....	36
Intervencija E.2. Razvoj i provedba nacionalnog plana bioekonomije.....	37
Intervencija E.3. Promicanje poljoprivredno-gastronomskog destinacijskog turizma.....	38
Intervencija E.4. Uvođenje programa za razvoj vještina u skladu s potrebama poljoprivredno-prehrambenog sektora.....	39
AKTIVNOST F. OBJEDINJAVANJE SUSTAVA POLJOPRIVREDNOG ZNANJA I INOVACIJA.....	40
Intervencija F.1. Jačanje veza poljoprivrednih savjetnika sa znanstvenim institucijama.....	40
Intervencija F.2. Razvoj središnjeg poljoprivrednog informacijskog sustava i centra znanja.....	41
Intervencija F.3. Digitalizacija protoka informacija među dionicima AKIS-a.....	42
Intervencija F.4. Poticanje inovacijskih partnerstava.....	43
6. POVEZIVANJE STRATEGIJE POLJOPRIVREDE SA STRATEŠKIM PLANOM U OKVIRU ZPP-a...44	
7. OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE STRATEGIJE.....45	
7. FINANCIRANJE.....46	
8. DODACI.....47	
DODATAK I: VEZE IZMEĐU INTERVENCIJA, KLJUČNIH POTREBA I STRATEŠKIH CILJEVA.....48	
DODATAK II: ANALIZA PREDNOSTI, OGRANIČENJA, POTENCIJALA I RIZIKA POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOG SEKTORA U HRVATSKOJ.....55	
DODATAK III: PRIMJERI INTERVENCIJA I CILJANIH MJERA ZA ODABRANE PODSEKTORE.....57	

KRATICE I AKRONIMI

AKIS	Sustavi znanja i inovacija u poljoprivredi (engl. <i>Agriculture Knowledge and Innovation Systems</i>)
BDP	Bruto domaći proizvod
DZS	Državni zavod za statistiku
EIP	Europsko inovacijsko partnerstvo
ERDF	Europski fond za regionalni razvoj (engl. <i>European Regional Development Fund</i>)
ESIF	Europski strukturni i investicijski fondovi
EU	Europska unija
GAEC	Dobri poljoprivredni i okolišni uvjeti (engl. <i>Good Agricultural and Environmental Conditions</i>)
HAPIH	Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu
IKT	Informacijska i komunikacijska tehnologija
MMSP	Mikro, mala i srednja poduzeća
NAPNAV	Nacionalni projekt navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama u RH
RAS	Savjetodavne usluge uz naknadu (engl. <i>Reimbursable Advisory Service</i>)
SMR	Propisani zahtjevi upravljanja (engl. <i>Statutory Management Requirements</i>)
SPS	Sanitarni i fitosanitarni standardi (engl. <i>Sanitary and Phytosanitary Standards</i>)
STARS	Strateška transformacija poljoprivrede i ruralnog razvoja (engl. <i>Strategic Transformation of Agriculture and Rural Space</i>)
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika

SAŽETAK

U suradnji s predstavnicima hrvatskog poljoprivredno-prehrambenog sektora usuglasili smo sljedeću viziju razvoja poljoprivrede: „*proizvoditi veću količinu visokokvalitetne hrane po konkurentnim cijenama, održivo upravljati prirodnim resursima u promjenjivim klimatskim uvjetima te doprinijeti poboljšanju kvalitete života i povećanju zaposlenosti u ruralnim područjima*”.

Strateška vizija za poljoprivredu oblikovana je u četiri strateška cilja: 1) *povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene*; 2) *jačanje konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora*; 3) *obnova ruralnog gospodarstva i unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima* te horizontalan cilj 4) *poticanje inovacija u poljoprivredno-prehrambenom sektoru*. Svaki od strateških ciljeva povezan je s nekom od ključnih potreba hrvatske poljoprivrede. Da bi se one ispunile, osmišljene su intervencije prikazane u planu provedbe. Aktivnosti će se realizirati putem ciljanih mjera financiranih iz Državnog proračuna Republike Hrvatske ili sredstava proračuna Europske unije u skladu s budućim strateškim planom za zajedničku poljoprivrednu politiku (ZPP).

Svi strateški ciljevi usmjereni su na unaprjeđenje ruralnog gospodarstva, a njihovo ispunjenje doprinijet će cjelokupnom gospodarskom razvoju Hrvatske. Strategija sugerira da će se to ostvariti povećanjem produktivnosti poljoprivrede na okolišno i klimatski održiv način, uz jačanje veza između proizvodnje i tržišta te stvaranje novih radnih mjesta u ruralnom gospodarstvu. Strateška vizija daje veliki naglasak na inovacije kao ključan čimbenik za unaprjeđenje gospodarskog razvoja poljoprivrede.

Strategija poljoprivrede oblikovana je u procesu planiranja temeljenog na dokazima, koji uključuje ekonomsku analizu i savjetovanja s dionicima. Strategija poljoprivrede uzima u obzir strateške smjernice iz Nacionalne razvojne strategije te predstavlja okvir za intervencije u sektoru u okviru ZPP za razdoblje 2021.-2027. Sve aktivnosti u sklopu ove Strategije doprinosit će širim razvojnim ciljevima Hrvatske. Među njima je integrirani teritorijalni razvoj ruralnih područja, kako bi se unaprijedila koordinacija i komplementarnost između intervencija u ruralnim područjima. Na kraju, sve aktivnosti planirane ovim dokumentom moraju biti u skladu s novim smjerovima EU-a u okvirima Zelenog plana i strategije „Od polja do stola“ te Strategije bioraznolikosti.

Osnovni je zahtjev Strategije poljoprivrede učinkovitije korištenje javnih sredstava, kroz bolje usmjerenje poljoprivrednih potpora i poboljšanje apsorpcije sredstava za ruralni razvoj. Hrvatska ima velik potencijal unaprijediti rezultate svoga poljoprivrednog sektora i ruralnog gospodarstva, a ovaj dokument daje smjernice i opisuje aktivnosti koje će voditi taj proces transformacije i pomoći zemlji da pretvori svoj poljoprivredni sektor u pokretač gospodarskog rasta.

1. UVOD

Strategija poljoprivrede donosi viziju i plan provedbe strateške transformacije poljoprivrede i ruralnog prostora u Hrvatskoj za razdoblje 2020.-2030. Ovaj dokument je temelj za izradu, provedbu, praćenje i evaluaciju svih daljnjih strateških dokumenata i planova za poljoprivredu i ruralni razvoj nakon 2020. Njime se daje osnova za izradu budućeg strateškog plana u okviru ZPP-a, koji se mora pripremiti u skladu sa zahtjevima koji će vrijediti u sljedećem proračunskom razdoblju EU-a (2021.-2027.). Strategija sadrži viziju i plan strateške transformacije sektora ne samo na razini poslovanja na poljoprivrednih gospodarstava, nego razmatra izazove, mogućnosti i sudionike koji utječu na širi poljoprivredno-prehrambeni sektor („više od farme“), uključujući poljoprivrednu proizvodnju, preradu, distribuciju proizvoda, tržište i zahtjeve potrošača („od polja do stola“).

Strategija poljoprivrede uzima u obzir doprinose iz sektora te iz teritorijalnih, nacionalnih i EU procesa strateškog planiranja koji su trenutačno u tijeku u Hrvatskoj. Prvo, Strategija objedinjuje ishode opsežnih dijagnostičkih analiza i savjetovanja s predstavnicima sektora, koje je Svjetska banka provela u sklopu projekta izrade Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnog prostora (STARS)¹. Uz to, Strategija uzima u obzir strateške smjerove određene zakonodavnim prijedlozima koje je Europska komisija iznijela za ZPP, Europske strukturne i investicijske fondove (ESIF) i program Obzor Europa² te je usklađen sa prioritetima nedavno objavljenog Europskog zelenog plana i pratećih dokumenata.³

Strategija poljoprivrede podupire ambiciju Europskog zelenog plana usmjerenog na preobrazbu europskog gospodarstva na gospodarstvo bez emisija stakleničkih plinova na način da će se (i) dodatno smanjiti emisije stakleničkih plinova koje dolaze iz poljoprivrednog sektora te ojačati njegova sposobnost prilagodbe klimatskim promjenama; (ii) mobilizirati sektor za prijelaz na kružno gospodarstvo; (iii) iskoristiti mogućnosti digitalnih i biotehnologija; te (iv) preobraziti poljoprivredno-prehrambene sustave kako bi postali

¹ Relevantna izvješća koja je Svjetska banka izradila u sklopu projekta STARS RAS uključuju dokumente (i) *Dijagnostička analiza: Poljoprivreda i ruralni razvoj*, isporučeno u svibnju 2019.; (ii) *Rezultati savjetovanja s dionicima i utvrđivanja prioriteta u Hrvatskoj: Poljoprivreda, akvakultura i ribarstvo*, isporučeno u srpnju 2019.; (iii) *Strateška vizija nakon 2020.: Poljoprivreda i ruralni razvoj u Hrvatskoj*, isporučeno u studenom 2019.; (iv) *Sažeto izvješće o savjetovanju s dionicima u poljoprivredi*, isporučeno u ožujku 2020.

² Relevantni pravni tekstovi uključuju: (i) Prijedlog Europske komisije za Uredbu COM(2018) 392 o strateškim planovima u okviru Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP), dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A392%3AFIN>; (ii) Prijedlog Europske komisije za Uredbu COM (2018) 393 o financiranju i nadzoru zajedničke poljoprivredne politike te upravljanju njome, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A393%3AFIN>; (iii) Prijedlog Europske komisije za Uredbu COM(2018)394 o zajedničkoj organizaciji tržišta, dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1530715098374&uri=CELEX%3A52018PC0394R%2801%29>; (iv) Prijedlog Europske komisije za Uredbu o utvrđivanju zajedničkih odredbi o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu plus, Kohezijskom fondu i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo i financijskih pravila za njih i za Fond za azil i migracije, Fond za unutarnju sigurnost i Instrument za upravljanje granicama i vize COM/2018/375 final – 2018/0196 (COD), dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A375%3AFIN>; i (v) Prijedlog Europske komisije za Uredbu o uspostavi Obzora Europa – Okvirnog programa za istraživanja i inovacije te o utvrđivanju pravila za sudjelovanje i širenje rezultata COM/2018/435 final - 2018/0224(COD), dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1540387631519&uri=CELEX%3A52018PC0435>

³ Priopćenje Europske komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija –Europski zeleni plan COM(2019) 640 final, dostupno na https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf; Prilog Priopćenju Europske komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Europski zeleni plan COM(2019) 640 final PRILOG dostupan na https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication-annex-roadmap_en.pdf; Strategija “Od polja do stola”: https://ec.europa.eu/food/farm2fork_en; Strategija bioraznolikosti: https://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/strategy/index_en.htm

isporučitelji sigurne visokokvalitetne hrane, pokretač boljeg života u ruralnim područjima te jamac očuvanja ekosustava i bioraznolikosti.

Širok pristup poljoprivredno-prehrambenom sektoru usvojen u ovom dokumentu uvažava načela prijedloga Europske komisije za strategiju „Od polja do stola“. Na kraju, Strategija poljoprivrede uključuje, gdje je to relevantno i primjereno, komplementarne rezultate strateškog planiranja za Nacionalnu razvojnu strategiju⁴ i za Slavoniju⁵, kao i za Konkurentnost hrvatskih klastera i procjenu globalnog lanca vrijednosti.⁶

Strategija poljoprivrede prikazuje prilike, ciljeve, potrebe i ciljane intervencije za transformaciju poljoprivredno-prehrambenog sektora u Hrvatskoj. Strategija je usredotočena na iskorištavanje ključnih razvojnih prilika za hrvatski poljoprivredno-prehrambeni sektor te na uspostavljanje okvira upravljanja temeljenog na rezultatima, u kojem su ciljevi, potrebe i intervencije eksplicitni i temeljeni na dokazima. Uspostavljene su jasne i logične veze između predloženih ciljeva i potreba te je predložen plan provedbe intervencija. Ciljevi, potrebe i intervencije utvrđeni su na temelju (i) opsežnih dijagnostičkih analiza; (ii) određivanja ključnih čimbenika koji utječu na rezultate poljoprivredno-prehrambenog sektora; (iii) analize odabranih poljoprivrednih podsektora koju su proveli Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Fakultet agrobiotehničkih znanosti Sveučilišta u Osijeku; i (iv) procesa određivanja prioriteta poljoprivredne politike, koji je obuhvatio i savjetovanja s predstavnicima sektora.

Struktura dokumenta: Nakon predstavljanja vizije za transformaciju poljoprivrede i ruralnog prostora u Hrvatskoj (Poglavlje 2.), dokument naglašava glavne prilike za razvoj hrvatskog poljoprivredno-prehrambenog sektora (Poglavlje 3. i Dodatak II.), nakon čega slijedi pregled ciljeva i potreba sektora (Poglavlje 4.). Zatim se navode glavne aktivnosti za ispunjavanje potreba sektora u obliku predloženog plana provedbe intervencija (Poglavlje 5.), uključujući i kako se te intervencije mogu prenijeti u odabrane podsektore (Dodatak III.). Navedene su veze između ciljeva i potreba prikazanih u ovoj Strategiji te budućeg strateškog plana u okviru ZPP-a (Poglavlje 7.). Te će se veze dodatno razraditi kada se na razini EU-a postigne dogovor o reformi ZPP-a za razdoblje nakon 2020. Naposljetku, Strategija nudi okvir za praćenje i evaluaciju rezultata organiziran prema relevantnim pokazateljima uspješnosti (Poglavlje 8.). Taj će se okvir također dopuniti kada se usvoji reformski paket ZPP-a za iduće proračunsko razdoblje.

⁴ Svjetska banka (2020.) *Nacionalna razvojna strategija Hrvatska 2030.: Plan provedbe za bolju budućnost*, Washington DC, 63. str.; Svjetska banka (2019.) *Studija o nacionalnoj razvojnoj strategiji – Poljoprivreda, ribarstvo i prerada hrane u hrvatskom prehrambenom sektoru i bioekonomiji*, Washington DC, 88. str.

⁵ Relevantna izvješća u sklopu projekta Slavonija RAS koja je izradila Svjetska banka uključuju: (i) *Rast i radna mjesta u Slavoniji, Baranji i Srijemu - Izvješće 1.1. Brza dijagnostika*, isporučeno u ožujku 2019. (revidirano u travnju 2019.); (ii) *Rast i radna mjesta u Slavoniji, Baranji i Srijemu - Izvješće 1.3.a. Pregled Operativnih programa ESIF-a 2014.-2020.* i (iii) *Rast i radna mjesta u Slavoniji, Baranji i Srijemu – Izvješće 1.2.a. Okvir utvrđivanja prioriteta za strateške projekte*, isporučeno u lipnju 2019.

⁶ Svjetska banka (2017.) *Hrvatski klasteri i procjena globalnog lanca vrijednosti*, Washington DC, 154. str.

2. STRATEŠKA VIZIJA

U suradnji s predstavnicima poljoprivredno-prehrambenog sektora u Hrvatskoj definirana je zajednička vizija prema kojoj će se „*proizvoditi veća količina hranjive i visokokvalitetne hrane po konkurentnim cijenama, održivo upravljati prirodnim resursima u promjenjivim klimatskim uvjetima te doprinijeti poboljšanju kvalitete života i povećanju zaposlenosti u ruralnim područjima.*“ Ovom se vizijom prepoznaje važnost veće poljoprivredne proizvodnje, uvažavajući potrebu održivog upravljanja prirodnim resursima u kontekstu ubrzanih klimatskih promjena. Ujedno se naglašava potreba za osmišljavanjem modela rasta za poljoprivredno-prehrambeni sektor koji doprinosi uravnoteženom teritorijalnom razvoju.

Za ostvarenje te vizije uspjeha, buduće politike i programi trebaju omogućiti repozicioniranje hrvatskog poljoprivredno-prehrambenog sektora na domaćem i međunarodnom tržištu. Buduća poljoprivredna politika mora omogućiti razvoj poljoprivrede u sektor koji će biti produktivniji, više usklađen s tržištem, učinkovitiji u cijelom lancu hrane i konkurentniji. Javni izdaci za poljoprivredu trebaju se modificirati na način da velikim proizvođačima pomognu bolje iskoristiti prednosti ekonomije razmjera modernizacijom proizvodne baze i poboljšanjem učinkovitosti, a malim i srednjim proizvođačima pomognu optimizirati proizvodnju putem diverzifikacije i inovacija.

Povećanje dodane vrijednosti sektora rezultirat će otvaranjem novih radnih mjesta u ruralnim područjima, povećanjem prihoda i diferencijacijom hrvatskih proizvoda. Poljoprivredno-prehrambeni sektor treba više proizvoda koji će biti namijenjeni specifičnim segmentima u odnosu na proizvode (npr. svježe proizvode kraćeg roka trajanja), potrošače (praktičnih ili luksuznih proizvoda) i tržišta (kružna bioekonomija⁷). Navedeni segmenti obuhvaćaju proizvode za koje potrošači smatraju da su superiorne kvalitete u odnosu na konkurentske te nerijetko ostvaruju više cijene, što se poljoprivredno-prehrambenom sektoru omogućiti odmak od proizvodnje niske vrijednosti. Povećanje učinkovitosti, diverzifikacija i diferencijacija proizvoda neizbježni su u procesu strukturne transformacije sektora.

Ubrzavanje strukturne transformacije hrvatskog poljoprivredno-prehrambenog sektora bit će od ključne važnosti za jačanje njegovog konkurentskog položaja. Visoki udjeli BDP-a i zaposlenosti u primarnom sektoru, niske razine produktivnosti, razlike u dohotku između ruralnih i urbanih područja te veća razina siromaštva u ruralnim područjima ukazuju na to da proces strukturne transformacije hrvatskog poljoprivredno-prehrambenog sektora još nije dovršen. Istovremeno se bilježe ekstremniji klimatski događaji koji ograničavaju uspješnost sektora i značajno povećavaju rizik za proizvođače.

Nepotpuna strukturna transformacija ograničava konkurentski položaj hrvatskog poljoprivredno-prehrambenog sektora i njegov potencijalni doprinos gospodarskom rastu, zaposlenosti i razinama prihoda u ruralnim područjima. S obzirom na prijetnje, ali i prilike, koje donose klimatske promjene, u ta nastojanja treba uključiti mjere za ublažavanje klimatskih promjena i prilagodbu istima.

⁷ EU definira bioekonomiju kao proizvodnju obnovljivih bioloških resursa i pretvaranje tih resursa i tokova otpada u proizvode s dodanom vrijednošću, kao što su hrana, hrana za životinje, proizvodi biološkog podrijetla te bioenergija.

3. PRILIKE

Postoje važne prilike za razvoj hrvatskog poljoprivredno-prehrambenog sektora. Na cjelokupne rezultate hrvatskog poljoprivredno-prehrambenog sektora utječu različiti socioekonomski, tržišni, okolišni, politički i tehnološki uvjeti. Iako mogu predstavljati izazov za ostvarenje strateške vizije za hrvatski poljoprivredno-prehrambeni sektor, oni ujedno donose važne prilike za razvoj, koje se moraju iskoristiti (vidjeti i Dodatak II.).

- i. Rast i zaposlenost:* Hrvatski primarni i prehrambeno-prerađivački sektori bilježili su pad posljednjih godina, dok je ostatak EU-a općenito bilježio rast.⁸ Produktivnost rada u Hrvatskoj iznosi manje od 20% razine koja se ostvaruje u državama EU-15, a razlika između produktivnosti zemljišta u Hrvatskoj i EU-15 povećala se na gotovo 50%. Ti podaci ukazuju na to da poljoprivredno-prehrambeni sektor može biti izvor gospodarskog rasta, ali Hrvatska tek treba iskoristiti razvojne prilike uklanjanjem razlika u produktivnosti. Poboljšanje povezanosti između poljoprivredne proizvodnje i prerade hrane predstavlja važnu priliku za Hrvatsku budući da je prehrambeno-prerađivačka industrija ostvaruje snažne učinke na cijelo gospodarstvo u smislu dodane vrijednosti i otvaranja radnih mjesta.⁹
- ii. Trgovina i potrošnja:* Iako su se vrijednosti izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda povećale, hrvatska poljoprivredno-prehrambena trgovinska bilanca pogoršava se posljednjih deset godina. Primjerice, Hrvatska je 2018. imala trgovinski manjak u svim većim kategorijama poljoprivredno-prehrambenih proizvoda.¹⁰ To ukazuje na nizak konkurentski položaj hrvatskog poljoprivredno-prehrambenog sektora, ali i na priliku za rast repositioniranjem sektora prema većoj dodanoj vrijednosti te diferencijacijom proizvoda i tržišta. Zahtjevi potrošača ne temelje se samo na cijeni i okusu, već i na drugim čimbenicima dodane vrijednosti kao što su korist za zdravlje, praktičnost, održivost, podrijetlo proizvoda, sigurnost hrane, sljedivost, transparentno označavanje itd.
- iii. Klimatske promjene i održivost okoliša:* Očekuje se da će povećana promjenjivost klime i klimatske promjene sve više utjecati na rezultate poljoprivredno-prehrambenog sektora. Primjerice, predviđa se da će ekstremne vrućine postati uobičajena pojava tijekom ljetnih mjeseci te utjecati na oborinski režim, što će pak za posljedicu imati češće poplave i suše. Procjenjuje se da će takve promjene nepovoljno utjecati na prinose i uzrokovati degradaciju tla, utjecati na otpornost na nametnike i bolesti, gubitak poljoprivredne bioraznolikosti, opetovane suše i šumske požare. Hrvatska ima značajnu priliku unaprijediti sadašnju poljoprivrednu produktivnost s pomoću klimatski pametnih praksi, pristupa zelenim tehnologijama i velikih javno-privatnih partnerstava. Međutim, povećana

⁸ Bruto dodana vrijednost poljoprivrede u Hrvatskoj smanjivala se u prosjeku za 4,4 posto svake godine između 2008. i 2017., dok se bruto poljoprivredna proizvodnja smanjila za 3,7 posto u istom razdoblju. Istodobno, poljoprivredni sektor u ostatku Europe imao je općenito pozitivan rast u pogledu istih pokazatelja. Slično tome, dodana vrijednost koju je ostvarila hrvatska industrija hrane, pića i duhana imala je prosječan pad od 1,3 posto svake godine od 2011. do 2016., dok se u istom razdoblju u prosjeku povećavala za 0,4 posto godišnje u EU-28.

⁹ Proširena dodana vrijednost prerade hrane predstavlja 8,5% ukupne proizvodnje u gospodarstvu, dok proširena dodana vrijednost poljoprivrede predstavlja 6,5% (2014.). Pritom je multiplikativni učinak prerade hrane za zapošljavanje (2.61) razmjerno visok, dok je onaj primarne poljoprivrede nizak (1,43).

¹⁰ Europska komisija (lipanj 2019.): *Statistical Factsheet – Croatia*, dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/agri-statistical-factsheet-hr_en.pdf

promjenjivost i utjecaj klimatskih promjena mogu imati i pozitivne učinke. Primjerice, promjenjivi klimatski uvjeti (toplije i suše vrijeme, smanjena količina oborina, osobito tijekom vegetacijske sezone) mogu dovesti do promjene u plodoredu u nekim poljoprivrednim područjima te stvoriti dodatna pogodna područja za voćnjake, vinograde i maslinike. Područja koja trenutačno nisu pogodna za poljoprivredu zbog loših klimatskih uvjeta mogu postati atraktivnija zahvaljujući povećanim temperaturama i sposobnosti da osiguraju dovoljnu količinu vode (navodnjavanjem) za povećane prinose, osobito zimskih usjeva, zbog blažih zimskih klimatskih uvjeta.

- iv. Regionalni i teritorijalni razvoj:** Ruralna područja u kojima primarna poljoprivreda predstavlja veliki dio izvora zarade još uvijek obilježavaju visoke stope siromaštva¹¹, osobito u Istočnoj Slavoniji.¹² Kućanstva u Slavoniji, Baranji i Srijemu zaostaju u više aspekata (ekonomski razvoj, fizička infrastruktura, socijalne usluge, zdravstvo i obrazovanje), a situacija se pogoršala u razdoblju od 2011. do 2015. Međutim, pokazalo se da ulaganja u osnovnu infrastrukturu i usluge u ruralnim područjima povećavaju povrat na potpore prihodu i kapitalna ulaganja. Štoviše, zahvaljujući vezama primarnog poljoprivrednog sektora s kupcima i dobavljačima iz drugih sektora, rast primarnog sektora pozitivno utječe na povezane sektore kao što su pakiranje, transport i logistika, turizam, energija iz obnovljivih izvora, zdravstvo i farmaceutika, kozmetika itd.¹³ Jačanje unutarsektorskih i međusektorskih veza pomoći će stoga u poticanju šireg rasta, povećati prihode te stvoriti nova radna mjesta u ruralnim područjima.
- v. Upravljanje na temelju rezultata:** Usprkos visokoj razini javnih izdataka za poljoprivredu u Hrvatskoj, njihov je učinak na razvoj neujednačen. U cilju poboljšanja učinkovitosti raspodjele javnih izdataka za poljoprivredu, budući programi potpore morat će biti preoblikovani tako da jačaju (i) *usmjerenost* na najhitnije izazove za razvoj sektora; (ii) *usklađenost* predloženih intervencija i (iii) *operativnu učinkovitost* sustava za upravljanje programom. U tom smislu važan je koncept strateškog planiranja koji se temelji na dokazima, kakav je primijenjen u izradi ovoga dokumenta, što je u skladu s novim usmjerenjem strateškog planiranja zajedničke poljoprivredne politike na razini Europske unije.
- vi. Tehnologija i inovacije:** Tehnološki razvoj u genetici, nanotehnologiji, daljinskim istraživanjima, sljedivosti (*blockchain*), analizi (velikih) podataka, internetu stvari, umjetnoj inteligenciji, robotici, e-trgovini, itd. donosi prilike za rast proizvodnje, snižavanje troškova, smanjenje rizika, povećanje dodane vrijednosti te razvoj novih tržišta za hrvatski poljoprivredno-prehrambeni sektor. Digitalne tehnologije značajno smanjuju troškove dijeljenja informacija, provedbe transakcija u poljoprivredno-prehrambenim lancima te sustavima znanja i inovacija.

¹¹ Više nego četvrtini (27%) ruralnog stanovništva Hrvatske prijete rizik od siromaštva, u usporedbi sa 16% onih koji žive u manjim gradovima i 12% onih koji žive u većim gradovima.

¹² Iako je stopa siromaštva za Hrvatsku bila 16,3% u 2011., bila je između 24,9% (Osijek) i 33,9% (Brod-Posavina) u pet slavonskih županija, uz primjenu praga siromaštva od 60 posto medijana potrošnje kućanstva.

¹³ U 2014., multiplikator outputa tipa I (1,647) ukazuje da proizvodnja 1 milijuna USD primarnog poljoprivrednog outputa generira dodatni ekonomski poticaj od 0,647 milijuna USD u drugim sektorima. Multiplikativni učinak prerade hrane još je i viši (1,785) u Hrvatskoj. Međutim, multiplikator prerade hrane smanjivao se od 2000. (s 1,983 na 1,785).

4. CILJEVI I KLJUČNE POTREBE

Strategija poljoprivrede temelji se na četiri strateška cilja, od kojih je svaki dalje razrađeni u dva ili više specifičnih ciljeva. Strateški ciljevi odražavaju prioritete politike utvrđene radi ostvarenja strateške vizije poljoprivrede i ruralnog prostora u Hrvatskoj.

STRATEŠKI CILJ I.: Povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene

- Specifični cilj 1.1.: Povećanje učinkovitosti i dodane vrijednosti poljoprivrednih gospodarstava
- Specifični cilj 1.2.: Unaprjeđenje održivog gospodarenja tlom, vodom i bioraznolikošću
- Specifični cilj 1.3.: Smanjenje osjetljivosti na klimatske promjene i poticanje proizvodnje s niskim emisijama
- Specifični cilj 1.4.: Osiguravanje većih i stabilnijih prihoda za male proizvođače.

STRATEŠKI CILJ II.: Jačanje konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora

- Specifični cilj 2.1.: Širenje i diverzifikacija tržišta za hrvatske poljoprivredno-prehrambene proizvode
- Specifični cilj 2.2.: Integracija MMSP-ova i mladih poljoprivrednika u prehrambeno-poljoprivredne vrijednosne lance
- Specifični cilj 2.3.: Olakšavanje pristupa proizvođača strateškim segmentima tržišta
- Specifični cilj 2.4.: Olakšavanje pristupa poljoprivrednom zemljištu.

STRATEŠKI CILJ III.: Obnova ruralnog gospodarstva i unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima

- Specifični cilj 3.1.: Smanjenje siromaštva u ruralnim područjima
- Specifični cilj 3.2.: Otvaranje više i boljih radnih mjesta u ruralnim područjima
- Specifični cilj 3.3.: Ubrzavanje prijelaza na pametno i zeleno ruralno gospodarstvo.

STRATEŠKI CILJ IV.: Poticanje inovacija u poljoprivredno-prehrambenom sektoru

- Specifični cilj 4.1.: Jača mobilizacija javnih i privatnih ulaganja u istraživanja i razvoj u poljoprivredno-prehrambenom sektoru i poslovanju u ruralnim područjima
- Specifični cilj 4.2.: Unaprjeđenje prijenosa tehnologije na poljoprivredna gospodarstva, poduzeća i druge sektore te ruralno stanovništvo.

Da bi se ostvarili ciljevi iz Strategije poljoprivrede potrebno je odgovoriti na petnaest ključnih potreba hrvatskog poljoprivredno-prehrambenog sektora. Ključne potrebe utvrđene su na temelju (i) analize glavnih izazova i prilika za hrvatski poljoprivredno-prehrambeni sektor i (ii) prioriteta koje su dionici iskazali tijekom javnih konzultacija i radionica. Slika 1. prikazuje odnos između ciljeva poljoprivredne politike i ključnih potreba hrvatskog poljoprivredno-prehrambenog sektora.

Slika 1.: Odnos između ciljeva i ključnih potreba poljoprivredno-prehrambenog sektora

STRATEŠKI CILJEVI	SPECIFIČNI CILJEVI	KLJUČNE POTREBE
I. Povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene	<ul style="list-style-type: none"> 1.1. Povećanje učinkovitosti i dodane vrijednosti poljoprivrednih gospodarstava 1.2. Unaprjeđenje održivog gospodarenja tлом, vodama i bioraznolikošću 1.3. Smanjenje osjetljivosti na klimatske promjene i poticanje proizvodnje s niskim emisijama 1.4. Osiguravanje većih i stabilnijih prihoda za male proizvođače 	<ul style="list-style-type: none"> 1. Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje 2. Poboljšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi 3. Povećati pravičnost dodjele potpora poljoprivrednim gospodarstvima 4. Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i svojstava agroekoloških zona 5. Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima
II. Jačanje konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora	<ul style="list-style-type: none"> 2.1. Širenje i diverzifikacija tržišta za hrvatske poljoprivredno-prehrambene proizvode 2.2. Integracija MMSP-ova i mladih poljoprivrednika u prehrambeno-poljoprivredne vrijednosne lance 2.3. Olakšavanje pristupa proizvođača strateškim segmentima tržišta 2.4. Olakšavanje pristupa poljoprivrednom zemljištu 	<ul style="list-style-type: none"> 6. Unaprijediti povezanost unutar poljoprivredno-prehrambenog sektora 7. Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru 8. Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem 9. Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno-prehrambenom sektoru 10. Unaprijediti vještine radne snage u poljoprivredno-prehrambenom lancu 11. Unaprijediti funkcioniranje tržišta poljoprivrednim zemljištem
III. Obnova ruralnog gospodarstva i unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima	<ul style="list-style-type: none"> 3.1. Smanjenje siromaštva u ruralnim područjima 3.2. Otvaranje više i boljih radnih mjesta u ruralnim područjima 3.3. Ubrzavanje prijelaza na pametno i zeleno ruralno gospodarstvo 	<ul style="list-style-type: none"> 12. Unaprijediti koordinaciju i komplementarnost između intervencija u ruralnim područjima 13. Unaprijediti javnu infrastrukturu u ruralnim područjima
IV. Poticanje inovacija u poljoprivredno-prehrambenom sektoru	<ul style="list-style-type: none"> 4.1. Jača mobilizacija javnih i privatnih ulaganja u istraživanja i razvoj u poljoprivredno-prehrambenom sektoru i poslovanju u ruralnim područjima 4.2. Unaprjeđenje prijenosa tehnologije na poljoprivredna gospodarstva, poduzeća i druge sektore te ruralno stanovništvo 	<ul style="list-style-type: none"> 14. Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije 15. Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru

STRATEŠKI CILJ I. Povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene

Ključna potreba 1.: Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje

Opis	Potrebno je povećati vrijednost koju stvara poljoprivredna proizvodnja usmjeravanjem javnih izdataka i ulaganja na razvoj i usvajanje poboljšanih tehnologija i proizvodnih praksi, uz povećanje dodane vrijednosti proizvoda.
Obrazloženje	Niska poljoprivredna produktivnost u Hrvatskoj povijesno je bila uvjetovana niskim kapitalnim ulaganjima i izdacima za istraživanja i razvoj, uz dodatnu otegotnu okolnost problema konsolidacije zemljišta i upravljanja njime. Isto tako, na nisku poljoprivrednu produktivnost utječe ograničeni obuhvat sustava navodnjavanja, nedostatna primjena najboljih proizvodnih praksi i poboljšanih tehnologija te ograničen pristup relevantnim podacima za odlučivanje na razini poljoprivrednog gospodarstva. Za povećanje poljoprivredne produktivnosti potreban je integrirani pristup koji uzima u obzir i učinkovitiju uporabu sredstava proizvodnje i tržišno usmjerenu proizvodnju. Bit će potrebno usmjeriti poljoprivredu prema raznolikijoj strukturi proizvodnje s naglaskom na proizvode visoke vrijednosti. Postoje značajne prilike za rast i razvoj na tržištima visoke vrijednosti, koja uključuju segmente svježih ¹⁴ te praktičnih ¹⁵ /luksuznih ¹⁶ proizvoda, kojima se ostvaruju više cijene proizvoda, što omogućuje poljoprivrednicima ostvarivanje viših prihoda.

¹⁴ Segment svježih proizvoda se odnosi na proizvode koji se mogu prodavati sirovi (npr. šparoge, bobičasto voće) ili pripremljeni (npr. svježa tjestenina koja se prodaje u supermarketima).

¹⁵ Segment praktičnih proizvoda se odnosi na potrošače koji ili nemaju dovoljno vremena ili znanja za pripremu hrane.

¹⁶ Segment luksuznih proizvoda se odnosi potrošače koji često konzumiraju hranu kao dio "iskustva". Ovaj segment je dosta profitabilan i uključuje ekološki uzgojene proizvode, specijalitete i proizvode s oznakom podrijetla.

Ključna potreba 2.: Poboľšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi

Opis	Potrebno je potaknuti i razviti nove modele prijenosa i usvajanja najboljih znanja, praksi, tehnologija i inovacija u poljoprivredi. Njima se između ostaloga mogu obuhvatiti pitanja povećanja učinkovitosti korištenja inputa, poljoprivrednih praksi prilagođenih klimatskim promjenama te usmjerenih na smanjenje emisija stakleničkih plinova, učinkovite uporabe obnovljivih izvora energije, održivog korištenja voda te poboljšanog zbrinjavanja otpada i kontrole onečišćenja.
Obrazloženje	Usprkos kvalitetnim kopnenim i vodnim resursima te resursima bioraznolikosti, Hrvatska je ispod prosjeka EU-a po produktivnosti prirodnih resursa, tj. po učinkovitosti kojom ih koriste poljoprivredna gospodarstva. ¹⁷ Hrvatski poljoprivredni sektor suočava se s nekoliko ključnih ograničenja u pogledu upravljanja prirodnim resursima. Oni uključuju propadanje infrastrukture za opskrbu vodom i ograničen pristup vodi za navodnjavanje, probleme onečišćenja vode, visoki udio (gotovo četvrtinu) poljoprivrednog zemljišta s umjerenim do visokim rizikom od erozije tla uzrokovane vodom ¹⁸ , slabije održive proizvodne prakse (uključujući ovisnost o fosilnim gorivima) te nepovoljne vrijednosti pokazatelja zdravlja tla, kao što su gubitak organske tvari, povećana kiselost, gubitak dušika te relativno nizak sadržaj ugljika. Može se očekivati da će regulatorni okvir koji se odnosi na poljoprivredni sektor postajati sve stroži, bilo da se radi o upravljanju vodom, zbrinjavanju otpada ili obnovljivoj energiji, ili pak o dopuštenim praksama poljoprivredne proizvodnje.

Ključna potreba 3.: Povećati pravičnost dodjele potpora poljoprivrednim gospodarstvima

Opis	Potrebno je u većoj mjeri usmjeriti poljoprivrednu potporu prema malim i srednjim proizvođačima te siromašnijim poljoprivrednim područjima, između ostaloga kroz prilagođene kriterije prihvatljivosti.
Obrazloženje	Do danas nisu u dostatnoj mjeri ostvareni učinci dohodovnih transfera u vidu planiranog stabiliziranja prihoda i ublažavanja rizika za manje proizvođače. Prema podacima iz 2018., gotovo 30% izravnih plaćanja usmjereno je na 1% najvećih korisnika izravnih plaćanja u Hrvatskoj. Bolje usmjeravanje potpore dohotku prema manjim proizvođačima vjerojatno bi donijelo pozitivne učinke u smislu veće konkurentnosti i diverzifikacije proizvodnje. Mali proizvođači su tehnički najučinkovitiji i imaju diferenciranije sustave u usporedbi s većim industrijskim sustavima. Nadalje, jače usmjeravanje potpora prema malim proizvođačima povećat će njihovu financijsku likvidnost i smanjiti poslovni rizik, što će im olakšati pristup financijskim sredstvima.

¹⁷ Europska komisija, *Pregled aktivnosti u području okoliša u EU-u 2019. Izvješće za Hrvatsku*, Radni dokument službi Komisije, Brisel, travanj 2019. https://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/report_hr_en.pdf

¹⁸ Husnjak, S., Šimunić, I., i Tursić, I. "Rizik od erozije tla u Hrvatskoj," *Cereal Research Communications*, 36(2008): 939-942. https://bib.irb.hr/datoteka/348414.Husnjak_CRC_2008.pdf

Ključna potreba 4.: Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i svojstava agroekoloških zona

Opis	Potrebno je postići veću usklađenost između sustava poljoprivredne proizvodnje i agroekoloških svojstava proizvodnog okoliša kroz bolje planiranje korištenja zemljišta. U tu svrhu nužno je razviti unaprijeđene alate za prikupljanje podataka, integrirane platforme za upravljanje podacima, sustave za prijenos znanja i informacija usmjerene na korisnike te potaknuti proizvođače i ostale dionike sektora da se koriste unaprijeđenom bazom informacija i znanja.
Obrazloženje	Hrvatsku obilježavaju raznoliki agroekološki uvjeti koji pogoduju raznolikosti sektora. Međutim, ti su agroekološki uvjeti u značajnoj mjeri osjetljivi na klimatske promjene, koje uključuju smanjene oborine u svim godišnjim dobima osim zime, sve više prosječne temperature zraka te vjerojatnost nepovoljnih klimatskih pojava, osobito povećanu učestalost i intenzitet suhih razdoblja i suša te velike poplave. ¹⁹ Za poljoprivredno-prehrambeni sektor negativni učinci klimatskih promjena mogu uključivati gubitak bioraznolikosti, niže prinose, degradaciju tla i veću pojavu nametnika i bolesti. Smanjeno površinsko otjecanje može utjecati na razine podzemnih voda, a time i na opskrbu pitkom vodom te na dostupnost vode za navodnjavanje na vrhuncu sezone. Međutim, povećana promjenjivost i utjecaj klimatskih promjena mogu stvoriti i nove prilike za diverzifikaciju. Područja koja trenutno nisu pogodna za poljoprivredu zbog loših klimatskih uvjeta mogu postati atraktivnija zahvaljujući povećanim temperaturama i sposobnosti da osiguraju dovoljnu količinu vode (navodnjavanjem) za povećane prinose, osobito zimskih usjeva, zbog blažih zimskih klimatskih uvjeta. Dostupnost potrebnih agroklimatskih podataka i sposobnost proizvođača i države da donose odluke u promjenjivim uvjetima odredit će koliko će se poljoprivredni sektor uspješno prilagoditi klimatskim promjenama,

Ključna potreba 5.: Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima

Opis	Potrebno je povećati sudjelovanje proizvođača i MMSP-ova u instrumentima za upravljanje financijama i rizikom. To se može postići boljim usmjeravanjem javnih potpora u mjere upravljanja rizikom, iskorištavanjem programa bespovratnih sredstava te omogućavanjem boljih procjena rizika kroz razvoj integriranih platformi za upravljanje podacima u svrhu donošenja odluka o proizvodnji i tržištu.
Obrazloženje	Trenutno se u Hrvatskoj osigurava otprilike 50% ukupne proizvodnje, a procjenjuje se da to pokriva tek 7 do 8% upisanih poljoprivrednika. Osiguranje koriste uglavnom srednji i veliki proizvođači. Pristup kreditima je ograničen za manje poljoprivredno-prehrambene proizvođače i MMSP-ove jer ih poslovne banke doživljavaju kao subjekte većeg kreditnog rizika i malog povrata. Bolje korištenje i učinkovitost instrumenata za upravljanje rizicima predstavljaju važnu polugu za ublažavanje utjecaja klimatskih promjena i rizika s kojima se suočavaju proizvođači.

¹⁹ Svjetska banka, *Procjena agroekoloških i klimatskih uvjeta*, Prateći dokument u projektu STARS isporučen Ministarstvu poljoprivrede, Zagreb, svibanj 2019.

STRATEŠKI CILJ II. JAČANJE KONKURENTNOSTI POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOG SEKTORA

Ključna potreba 6.: Unaprijediti povezanost unutar poljoprivredno-prehrambenog sektora

Opis	Potrebno je ostvariti jaču horizontalnu koordinaciju između proizvođača povećanjem razine organiziranosti u proizvođačke organizacije i druge oblike udruživanja, uz istodobno unaprjeđenje suradnje poljoprivredno-prehrambenih proizvođača s partnerima u proizvodnji, preradi i distribuciji, s naglaskom na razvoju kvalitetnih proizvoda i suvremenog (digitalnog) marketinga.
Obrazloženje	Lanci vrijednosti koji dobro funkcioniraju preduvjet su za razvoj uspješnog poljoprivredno-prehrambenog sektora. U tom kontekstu, komercijalno orijentirane organizacije proizvođača s jasno definiranim poslovnim modelima imaju ključnu ulogu u povezivanju malih proizvođača s kupcima. Međutim, i dalje postoji slaba horizontalna povezanost (između proizvođača) i vertikalna integracija (između proizvođača i kupaca poljoprivredno-prehrambenih proizvoda) u hrvatskom poljoprivredno-prehrambenom sektoru, što slabi pregovarački položaj mnogih proizvođača, povećava troškove transakcija i narušava njihov konkurentski položaj.

Ključna potreba 7.: Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru

Opis	Potrebno je unaprijediti upravljanje poslovanja, financijsku pismenost, vještine vođenja evidencije i računovodstva te marketinških praksi, kao i korištenje (digitalnih) alata u poljoprivredno-prehrambenom sektoru i ruralnim područjima. Smanjenje poreznog i administrativnog opterećenja privuklo bi više poduzetnika, posebno mladih.
Obrazloženje	Mali proizvođači i MMSP-ovi imaju skromna znanja o upravljanju i planiranju u poslovanju i to im otežava uključivanje u moderne poljoprivredno-prehrambene lance vrijednosti i korištenje usluga financijskih institucija. Složeni regulatorni i administrativni postupci te parafiskalni (neporezni) nameti smanjuju konkurentnost sektora i stvaraju poslovno okruženje koje nameće visoke transakcijske troškove, osobito za MMSP-ove.

Ključna potreba 8.: Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem

Opis	Potrebno je olakšati pristup strateškim informacijama o proizvodnji, tržištu i okolišu/klimi, kao i prilagođenim uslugama financijske, logističke i tehničke podrške koje su potrebne za sudjelovanje u strateškim segmentima tržišta.
Obrazloženje	Dostupnost informacija (npr. o količini proizvoda te njihovoj kvaliteti ili lokaciji, uvjetima nabave, zahtjevima kupaca, vremenskoj prognozi, itd.) i postojanje pratećih usluga često pomaže u postizanju veće dodane vrijednosti u poljoprivredno-prehrambenom sektoru. Napredne logističke funkcije (npr. ugovaranje, planiranje proizvodnje, sortiranje i klasiranje, pakiranje, rashladne komore, vođenje skladišta, primarna prerada, označavanje, prodaja i praćenje statusa narudžbe, prijevoz, naplata) mogu značajno ojačati konkurentski položaj hrvatskog poljoprivredno-prehrambenog sektora. Trenutno samo 30 do 40% hrvatskih poduzeća koristi vanjske logističke usluge (u usporedbi s prosjekom od 70% za EU) i Hrvatska ima loše rezultate u pogledu niza pokazatelja povezanih s logistikom. Osobito je značajno otežan pristup tržištu za svježije proizvode malih proizvođača zbog nedostatnog broja pružatelja logističkih usluga koji mogu osigurati prijevoz i druge vezane usluge.

Ključna potreba 9.: Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno-prehrambenom sektoru

Opis	Potrebno je proširiti usvajanje standarda koje promiču javni i privatni sustavi kvalitete i certificiranja, uključujući sustave sigurnosti hrane, kvalitete, veterinarskih i fitosanitarnih standarda, zdravlja i dobrobiti životinja, zaštite okoliša, sljedivosti, podrijetla i označivanja proizvoda.
Obrazloženje	Postojano uvođenje sve strožih javnih standarda EU-a koji se odnose na sigurnost i kvalitetu hrane, okoliš, zdravlje i dobrobit životinja, sljedivost te informiranje potrošača predstavlja poteškoću za proizvođače u smislu troškova i moguće smanjene konkurentnosti. Istodobno, trgovci na malo sve više nameću vlastite zahtjeve, koji su obično stroži od javnih zahtjeva. Ulazak u tržišni segment „luksuznih proizvoda“ često je uvjetovan dodatnim zahtjevima. U narednim se godinama očekuje da će porast alternativnih sustava proizvodnje i dobrovoljnih standarda kvalitete za ekološke i druge certificirane proizvode biti veći nego što je slučaj s konvencionalnim proizvodima. Proizvodnja specijaliteta može biti konkurentska prednost za manje poljoprivredno-prehrambene proizvođače i prerađivače. Međutim, troškovi usklađivanja povezani s dobrovoljnim standardima kvalitete mogu biti ograničavajući čimbenik ako ne postoji poticajna politika, snažne organizacije proizvođača i prilagođena podrška u prijelaznom razdoblju.

Ključna potreba 10.: Unaprijediti vještine radne snage u poljoprivredno-prehrambenom lancu

Opis	Potrebno je poticati sudjelovanje u programima obrazovanja i obuke koje nude državne ustanove, organizacije proizvođača, znanstvene ustanove i savjetodavne službe, kako bi se podigla razina vještina u poljoprivredno-prehrambenom sektoru u skladu s potrebama proizvodnih i marketinških sustava.
Obrazloženje	Poljoprivredno-prehrambeni sektor obilježen je različitim ograničenjima u pogledu radne snage, uključujući nisku razinu produktivnosti rada, iseljavanje mladih iz ruralnih područja i njihov odlazak u druge gospodarske djelatnosti te neusklađenost između postojećih i potrebnih vještina. Ruralna tržišta rada karakterizira manjak visokokvalificiranih radnika te višak srednje kvalificiranih i nekvalificiranih radnika. Integracija većeg broja mladih u poljoprivredno-prehrambene lance vrijednosti može povoljno utjecati na povećanje produktivnosti rada i razinu konkurentnosti jer su mladi spremniji na usvajanje znanja i primjenu tehnologija koje zahtijevaju kapitalno intenzivniji proizvodni sustavi.

Ključna potreba 11.: Unaprijediti funkcioniranje tržišta poljoprivrednim zemljištem

Opis	Potrebno je primijeniti učinkovite i transparentne sustave upravljanja poljoprivrednim zemljištem kako bi se skratilo vrijeme i smanjili transakcijski troškovi iznajmljivanja i prodaje poljoprivrednog zemljišta. Time bi se stvorilo tržišno okruženje koje potiče učinkovitu raspodjelu poljoprivrednog zemljišta u svrhu njegove najproduktivnije uporabe.
Obrazloženje	Tržišta poljoprivrednim zemljištem imaju važnu ulogu u učinkovitom i održivom upravljanju zemljištem i razvoju poljoprivrede. Međutim, iako je Hrvatska razmjerno bogata poljoprivrednim zemljištem, ono se općenito nedovoljno koristi. Razni čimbenici doprinose slabijem funkcioniranju tržišta poljoprivrednim zemljištem u Hrvatskoj, a uključuju institucionalnu rascjepkanost, ograničenja u prostornom planiranju i ograničenja povezana s vlasništvom. Značajan udio poljoprivrednog zemljišta i dalje je u javnom vlasništvu. Međutim, dodjela poljoprivrednog zemljišta u javnom vlasništvu obilježena je dugotrajnim administrativnim procedurama (uglavnom zbog nepodudaranja podataka u katastru i u zemljišnim knjigama).

STRATEŠKI CILJ III. OBNOVA RURALNOG GOSPODARSTVA I UNAPRJEĐENJE UVJETA ŽIVOTA U RURALNIM PODRUČJIMA

Ključna potreba 12.: Unaprijediti koordinaciju i komplementarnost između intervencija u ruralnim područjima

Opis	Potrebno je uskladiti ulaganja u teritorijalni razvoj na regionalnoj i lokalnoj razini, koja se potiču putem različitih sektorskih programa, uključujući ulaganja u poboljšanje kvalitete osnovnih javnih usluga u ruralnim područjima (npr. gospodarenje otpadom, obrazovanje) te njihovo usklađivanje, gdje je to primjereno, s potrebama bioekonomije.
Obrazloženje	Proces strukturne transformacije poljoprivrednog sektora mogao bi se dodatno ubrzati iskorištavanjem gospodarskih veza između poljoprivrednog sektora i prerade hrane s djelatnostima biogospodarstva (npr. proizvodnja hrane za životinje, bioenergije, ambalaže, zdravstvenih i farmaceutskih pripravaka, kozmetičkih proizvoda itd.) i sektorom usluga (npr. turizam, pružatelji digitalnih usluga u poljoprivredi). Međutim, razvoj modernih poljoprivredno-prehrambenih lanaca vrijednosti i njihova integracija u sektore u širem ruralnom gospodarstvu ovise o razvoju politika i koordinaciji između institucija u ruralnim područjima, odnosno o načinu na koji državne institucije koordiniraju svoje intervencije i surađuju s privatnim sektorom, civilnim društvom i pojedincima na svakoj razini prostornog planiranja. Nedostatna koordinacija između dionika javnog i privatnog sektora te civilnoga društva na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnim razinama povećava rizik od dupliciranja teritorijalnih ulaganja i nedostatka kritične mase za ostvarivanje učinka.

Ključna potreba 13.: Unaprijediti javnu infrastrukturu u ruralnim područjima

Opis	Potrebno je nadograditi fizičku infrastrukturu u ruralnim područjima za pružanje usluga digitalne tehnologije nove generacije, navodnjavanje, sustave proizvodnje obnovljive energije i povećanje energetske učinkovitosti.
Obrazloženje	Hrvatska ima modernu, dobro razvijenu cestovnu infrastrukturu, ali postoji potreba daljnjeg razvoja infrastrukture vodoopskrbe i pristupa vodi za navodnjavanje, proširenja pokrivenosti širokopojasnom mrežom, povećanja energetske učinkovitosti te sustava za proizvodnju energije koji koriste obnovljive izvore energije. Povećana ulaganja u infrastrukturu u ruralnim područjima mogu doprinijeti smanjenju razlika u teritorijalnom razvoju.

HORIZONTALNI CILJ IV. POTICANJE INOVACIJA U POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOM SEKTORU

Ključna potreba 14.: Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije

Opis	Potrebno je potaknuti uspostavu čvršćih veza između znanstvenih ustanova i poljoprivredno-prehrambenog sektora te usmjeravanje većih privatnih ulaganja u osnovna i primijenjena istraživanja.
Obrazloženje	Iako je sektor prerade hrane tehnološki razmjerno jak, cjelokupno stanje u pogledu inovacija značajno zaostaje za ostalim državama EU-a. Hrvatska značajno zaostaje u poljoprivrednim istraživanjima i razvoju, s ulaganjima (u 2016.) na razini jedne trećine prosječnih ulaganja po glavi stanovnika u EU-u. Procjenjuje se da bi se povećanjem ulaganja u istraživanja i razvoj u iznosu polovice razlike u odnosu na prosjek ulaganja u EU produktivnost poljoprivredne radne snage u Hrvatskoj povećala za 11,9 posto. Za istraživanja, razvoj i inovacije u okviru tvrtki, sveučilišta i instituta postoji tek ograničena potpora putem poreznih olakšica ili drugih mjera.

Ključna potreba 15.: Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru

Opis	Potrebno je poboljšati koordinaciju, suradnju i partnerstva među dionicima poljoprivredno-prehrambenog lanca i institucijama koje stvaraju i prenose znanje. U tu svrhu nužno je povećati potporu istraživanjima i razvoju inovacija te potaknuti njihovo širenje i usvajanje. Također, potrebno je ulagati u vještine i znanje poljoprivrednih savjetnika.
Obrazloženje	Hrvatska ima mnoge od sastavnica za izgradnju snažnog sustava znanja i inovacija u poljoprivredi (AKIS): mnogo privatnih dionika, velike istraživačke kapacitete na sveučilištima te ključne potporne institucije s dobrim tehničkim kapacitetima (npr. veterinarska i fitosanitarna služba, institucije u području meteorologije, savjetodavnu službu, institucije nadležne za upravljanje prirodnim resursima, institucije nadležne za sigurnost hrane). Međutim, zbog rascjepkanosti i loše povezanosti ovih dionika, ne postoji sustavna i učinkovita razmjena i primjena rezultata istraživanja, znanja, informacija i inovacija za razvoj poljoprivredno-prehrambenog sektora i ruralnih područja. Dobro organiziran sustav za prijenos znanja i inovacija ovisi o dobro osposobljenim savjetnicima, kao i aktivnom sudjelovanju poljoprivrednika na svim razinama AKIS-a. Vještine i znanja savjetnika u poljoprivredi moraju se neprestano unaprjeđivati kako bi mogli odgovoriti na zahtjeve proizvođača i isporučiti tehnologije i inovacije koje će preobraziti sektor. U tom je smislu ključan daljnji razvoj i učinkovita suradnja javnih i privatnih savjetodavnih službi s obzirom na sve veću potrebu za specijaliziranim, prilagođenim uslugama. Digitalni alati mogu ojačati funkcionalnost i koordinaciju AKIS-a te distribuciju i prijenos znanja proizvođačima.

5. PLAN PROVEDBE

Da bi se ispunile ranije prikazane potrebe poljoprivredno-prehrambenog sektora, predlažu se ciljane intervencije, grupirane u šest aktivnosti.

AKTIVNOST A: *Usmjeravanje javnih sredstava prema produktivnijim poljoprivrednim ulaganjima*

AKTIVNOST B: *Povećanje opsega klimatski pametne poljoprivrede i održivog upravljanja zemljištem*

AKTIVNOST C: *Razvoj diverzificiranih i integriranih domaćih tržišta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda*

AKTIVNOST D: *Poticanje poduzetnika na osnivanje i razvoj poslovanja u poljoprivredi*

AKTIVNOST E: *Korištenje novih prilika za rast u poljoprivredno-prehrambenom sektoru*

AKTIVNOST F: *Objedinjavanje sustava poljoprivrednog znanja i inovacija*

U ovom poglavlju uz opis intervencija za svaku aktivnost daje se i njihova povezanost s ključnim potrebama koje su obrađene u Poglavlju IV. U Dodatku I. daje se pregled veza između svake intervencije i ključnih potreba za svaki strateški cilj. U ovom poglavlju se također navode specifične mjere i mogući izvori financiranja u okviru pojedine intervencije.

Uz Ministarstvo poljoprivrede, kao nadležno tijelo, i Agenciju za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, kao provedbeno tijelo za većinu mjera predviđenih ovom Strategijom, u provedbu će biti uključena i druga tijela na državnoj i razini EU kroz razvoj pratećih politika, programa (su)financiranja i tehničke podrške.

Intervencije predviđene predloženim planom provedbe realizirat će se provedbom ciljanih mjera za odabrane podsektore. Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Fakultet agrobiotehničkih znanosti Sveučilišta u Osijeku proveli su u okviru projekta Svjetske banke dubinske analize i ankete među dionicima u sektoru radi utvrđivanje prednosti, ograničenja, potencijala i rizika koji obilježavaju odabrane poljoprivredne podsektore u Hrvatskoj. U Dodatku III se daje prijedlog ciljanih mjera predloženih za svaki od tih podsektora.

AKTIVNOST A. Usmjeravanje javnih sredstava prema produktivnijim poljoprivrednim ulaganjima

CILJANE INTERVENCIJE
A.1. Ulaganja u sredstva za proizvodnju, tehnologije i inovacije
A.2. Preraspodjela potpore dohotku na male i srednje proizvođače te na mlade poljoprivrednike

Intervencija A.1. Ulaganja u sredstva za proizvodnju, tehnologije i inovacije

Opis	<p>Intervencija se posebno odnosi na podršku kapitalnim ulaganjima na poljoprivrednim gospodarstvima. Prioriteti i kriteriji ulaganja detaljnije će se propisati strateškim planom za provedbu zajedničke poljoprivredne politike, a mogu između ostaloga obuhvaćati povećana (bespovratna) sredstva za uvođenje alata, tehnologija i inovativnih rješenja za klimatski pametne i okolišno održive prakse korištenja zemljišta (vidjeti i Intervencije B.1., B.3., B.4.). Ulaganja se mogu usmjeriti i u proizvodnju poljoprivredno-prehrambenih proizvoda veće dodane vrijednosti (vidjeti i Intervencije C.1., C.3., C.4.).</p> <p>Proizvodno vezana potpora dohotku iz omotnice za program izravnih plaćanja, koja je usmjerena na poljoprivredne podsektore važne iz gospodarskih, socijalnih ili okolišnih razloga koji su u poteškoćama, bit će modificirana i određena na način da se poveća njihova učinkovitost. Ujedno će se omogućiti ulaganja kroz mehanizme suradnje poljoprivrednika, skupina proizvođača i poljoprivrednih poduzeća, kojima je cilj poboljšati integraciju poljoprivredno-prehrambenog lanca vrijednosti i sustave kvalitete (vidjeti i Intervenciju C.1.).</p> <p>Uspješnosti provedbe intervencije doprinosit će sustavi za prijenos znanja i informacija potrebni za provedbu ovih ulaganja (vidjeti i Intervencije F.1., F.2. i F3.).</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje • Poboljšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi • Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima • Unaprijediti povezanost unutar poljoprivredno-prehrambenog sektora • Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem • Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno-prehrambenom sektoru • Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije
Mjere i financiranje	<p>Intervencija će se realizirati provedbom sljedećih mjera poljoprivredne politike:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ulaganja u okviru mjera ruralnog razvoja • proizvodno vezana potpora dohotku • potpora provedbi sektorskih programa te odobrenih programa proizvođačkih organizacija i drugih oblika udruživanja u poljoprivredi. <p>Mjere u okviru ove intervencije u najvećoj mjeri financirat će se iz proračuna EU namijenjenog provedbi zajedničke poljoprivredne politike, uz nacionalno sufinanciranje iz Državnog proračuna Republike Hrvatske.</p>

Intervencija A.2. Preraspodjela potpore dohotku na male i srednje proizvođače te na mlade poljoprivrednike

Opis	<p>Program izravnih plaćanja modificirat će se na način da se potpora dohotku više usmjeri prema malim i srednjim poljoprivrednicima, kao i mladim poljoprivrednicima. Strateškim planom za zajedničku poljoprivrednu politiku utvrdit će se uvjeti i pravila za preraspodjelu potpore, a u skladu s odredbama zajedničke poljoprivredne politike za razdoblje nakon 2020. godine.</p> <p>U slučaju mladih poljoprivrednika, pri dodjeli potpore primjenjivat će se kriteriji maksimalne dobne granice od 40 godina i zahtjev da se radi o nositelju poljoprivrednog gospodarstva. Dodatno će se vrednovati posjedovanje odgovarajućih znanja i vještina.</p> <p>Malim poljoprivrednicima može se, za najveći broj hektara koji će se utvrditi strateškim planom za zajedničku poljoprivrednu politiku, odobriti potpora dohotku u obliku pojednostavljenog sustava zaokruženog plaćanja. Time će se za mala poljoprivredna gospodarstva smanjiti administrativni teret u provedbi sustava izravnih plaćanja, uz zadržavanje nužne pomoći tim poljoprivrednicima u obliku potpore dohotku.</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none">• Povećati pravičnost dodjele potpore poljoprivrednim gospodarstvima• Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru
Mjere i financiranje	<p>Intervencija će se realizirati provedbom sljedećih mjera poljoprivredne politike:</p> <ul style="list-style-type: none">• osnovna potpora dohotku• dodatna preraspodijeljena potpora dohotku• dodatna potpora dohotku za mlade poljoprivrednike• plaćanje za male poljoprivrednike. <p>Mjere u okviru ove intervencije financirat će se iz proračuna EU namijenjenog provedbi zajedničke poljoprivredne politike.</p>

AKTIVNOST B. POVEĆANJE OPSEGA KLIMATSKI PAMETNE POLJOPRIVREDE I ODRŽIVOG UPRAVLJANJA ZEMLJIŠTEM

CILJANE INTERVENCIJE
B.1. Potpora praksama i rješenjima u poljoprivredi koja su prihvatljiva za okoliš, klimu i dobrobit životinja
B.2. Poboļjšani pristup okolišnim i agroklimatskim podacima
B.3. Poticanje prijelaza na ekološku proizvodnju
B.4. Poboļjšanje pristupa vodi za navodnjavanje i učinkovitost njezine uporabe

Intervencija B.1. Potpora praksama i rješenjima u poljoprivredi koja su prihvatljiva za okoliš, klimu i dobrobit životinja

<p>Opis</p>	<p>Povećana potpora odobrit će se poljoprivrednicima koji se obvežu na provedbu poljoprivrednih praksi korisnih za klimu i okoliš, a koje nadilaze propisane zahtjeve upravljanja (SMR) i standarde dobrih poljoprivrednih i okolišnih uvjeta (GAEC). Isplate će se odobravati kao dodatak osnovnoj potpori dohotku ili kao potpora u okviru programa ruralnog razvoja.</p> <p>Primjeri aktivnosti koje će se poticati u okviru ove intervencije uključuju: (i) usvajanje poljoprivrednih praksi kojima je cilj prilagodba klimatskim promjenama ili smanjenje emisija stakleničkih plinova; (ii) poboljšani postupci gospodarenja otpadom životinjskog podrijetla i kontrola onečišćenja u stočarstvu; (iii) smanjenje uporabe mineralnih gnojiva i pesticida; (iv) smanjena uporaba antibiotika te poboljšanje zdravlja i dobrobiti životinja.</p> <p>Potpore će se odobravati i poljoprivrednicima koji su suočeni sa specifičnim prirodnim ili drugim ograničenjima, ili su u obvezi provoditi dodatne zahtjeve koji proizlaze iz okolišnog zakonodavstva. Doprinos razvoju poljoprivrede koja skrbi o okolišu i klimi trebaju dati i operativni programi proizvođačkih organizacija te drugih oblika udruživanja poljoprivrednika.</p> <p>Potpora u okviru ove intervencije komplementarna je ulaganjima u sklopu intervencije A, prvenstveno ulaganjima u digitalne tehnologije, poboljšanja energetske učinkovitosti, skladištenje stajskog gnoja i učinkovite sustave navodnjavanja na gospodarstvima. Inovacije kojima će se omogućiti okolišno prihvatljiviji proizvodni sustavi podržat će se u kontekstu mehanizama suradnje koji okupljaju istraživače, kreatore politika i dionike u poljoprivredno-prehrambenom sektoru (vidjeti i Intervencije C.1., E.2., F.4.). Za razvoj poljoprivrede koja više skrbi o okolišu i klimi važni su sustavi za prijenos znanja i informacija (vidjeti i Intervencije F.1., F.2. i F.3.).</p>
<p>Veze s ključnim potrebama</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poboljšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi • Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i svojstava agroekoloških zona • Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima • Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije
<p>Mjere i financiranje</p>	<p>Intervencija će se realizirati provedbom sljedećih mjera poljoprivredne politike:</p> <ul style="list-style-type: none"> • programi za klimu i okoliš u okviru sustava izravnih plaćanja • potpora provedbi sektorskih programa te odobrenih programa proizvođačkih organizacija i drugih oblika udruživanja u poljoprivredi • potpora provedbi poljoprivredno-okolišno-klimatskih obveza <p>- potpora poljoprivrednicima u područjima s prirodnim ili drugim specifičnim ograničenjima ili zahtjevima.</p> <p>Mjere u okviru ove intervencije u najvećoj mjeri financirat će se iz proračuna EU namijenjenog provedbi zajedničke poljoprivredne politike, uz nacionalno sufinanciranje iz Državnog proračuna Republike Hrvatske.</p>

Intervencija B.2. Poboljšani pristup okolišnim i poljoprivredno-klimatskim podacima

Opis	<p>Ministarstvo poljoprivrede potaknut će razvoj sustava za nacionalno agroekološko zoniranje i sustava za upravljanje zemljišnim resursima. Navedeni sustavi objedinit će, između ostaloga, podatke i informacije o tlu, pokrovu zemljišta, klimatskim usjevima i vodi, a koji se trenutno nalaze u bazama podataka kod različitih državnih tijela, agencija i znanstvenih ustanova. Na taj način olakšat će se razumijevanje potencijala i ograničenja u poljoprivrednim proizvodnim sustavima s obzirom na aktualne i prognozirane regionalne agroekološke uvjete.</p> <p>Nakon puštanja u rad, ovi će se alati moći koristiti za procjenu utjecaja klimatskih promjena, analizu razlika u prinosima, procjenu degradacije tla, modeliranje optimizacije uporabe zemljišta. To će poslužiti kao smjernica za odluke o ulaganjima u sektor poljoprivrede na razini tijela državne uprave, proizvođača i poljoprivrednih poduzeća, financijskih institucija te dionika u široj bioekonomiji.</p> <p>Opisani alati bit će sastavni dio Središnjeg poljoprivrednog informacijskog sustava i centra znanja razvijenih u sklopu Intervencije F.2.</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none">• Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje• Poboljšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi• Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i svojstava agroekoloških zona• Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima• Unaprijediti funkcioniranje tržišta poljoprivrednim zemljištem• Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije• Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru
Mjere i financiranje	<p>Intervencija će se realizirati razvojem sustava za nacionalno agroekološko zoniranje i sustava za upravljanje zemljišnim resursima. Sredstva za financiranje mjere osigurat će se iz Državnog proračuna Republike Hrvatske te iz sredstava EU proračuna namijenjenih provedbi zajedničke poljoprivredne politike.</p>

Intervencija B.3. Poticanje prijelaza na ekološku proizvodnju

Opis	<p>Potpora će se osigurati za poljoprivrednike koji odluče prijeći na sustave ekološke proizvodnje. Potpora će pokriti troškove prijelaza na prakse i metode ekološkog uzgoja i nadopuniti ulaganja u infrastrukturu, tehnologije i inovacije u sklopu Intervencije A.1.</p> <p>Općenito će se poticati zamjena primjene konvencionalnih sredstava (umjetnih gnojiva, pesticida) biološkim alternativama, kao i uporaba lokalnih (genetskih) resursa (npr. autohtonih pasmina/sorti) i ekoloških procesa. To može primjerice uključivati usvajanje tehnika kao što su diverzifikacija, kružni sustavi uzgoja, poboljšani plodored, regenerativno upravljanje travnjacima i pašnjacima, sinergije u proizvodnim sustavima (npr. agrošumarstvo, integracija usjeva i stoke), očuvanje i obnovu staništa i ekosustava te integrirano upravljanje krajobrazom.</p> <p>Većina ovih mjera logički će se nadovezati na uzgojne prakse podržane u sklopu Intervencije B.1. Mehanizmi suradnje mogu dodatno pomoći ubrzati proces pretvorbe koordinacijom aktivnosti i ulaganja između proizvođača, kupaca na tržištu i drugih dionika u lancu. Na kraju, za uspješnu provedbu bitni su odgovarajući sustavi za prijenos znanja i informacija u odnosu na poznavanje najboljih praksi upravljanja i ulaganja u pretvorbu proizvodnih sustava i ostvarivanje sukladnosti s relevantnim standardima i zahtjevima certificiranja (vidjeti i Intervencije F.1., F.2. i F3.)</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none">• Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje• Poboljšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi• Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima• Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i svojstava agroekoloških zona• Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno-prehrambenom sektoru
Mjere i financiranje	<p>Intervencija će se realizirati provedbom sljedećih mjera poljoprivredne politike:</p> <ul style="list-style-type: none">• programi za klimu i okoliš u okviru sustava izravnih plaćanja• potpora provedbi poljoprivredno-okolišno-klimatskih obveza. <p>Mjere u okviru ove intervencije u najvećoj mjeri financirat će se iz proračuna EU namijenjenog provedbi zajedničke poljoprivredne politike, uz nacionalno sufinanciranje iz Državnog proračuna Republike Hrvatske.</p>

Intervencija B.4. Poboljšanje pristupa vodi za navodnjavanje i učinkovitost njezine uporabe

<p>Opis</p>	<p>Cilj intervencije ostvarit će se ažuriranjem i provedbom Nacionalnog programa navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem u RH (NAPNAV), u suradnji s Ministarstvom zaštite okoliša i energetike, Hrvatskim vodama i županijama. Ažurirani plan trebat će dati posebni naglasak na ulaganja u (i) izgradnju, sanaciju i modernizaciju infrastrukture navodnjavanja i odvodnje na postojećem poljoprivrednom zemljištu; te (ii) usvajanje novih tehnologija u navodnjavanoj poljoprivredi.</p> <p>Važno je da se postupci izdavanja dozvola na razini županije za razvoj lokalnih sustava navodnjavanja i odvodnje pojednostave kako bi se poduprla takva ulaganja.</p> <p>Ključni podsektori na koje će se usmjeriti ulaganja su oni osjetljivi na utjecaje i rizike klimatskih promjena (npr. industrijski usjevi) te oni čiji uzgoj ovisi o pristupu vodi za navodnjavanje (npr. voće i povrće). Poboljšani pristup proizvođača sustavima odvodnje i navodnjavanja bit će od ključne važnosti za ublažavanje profila (klimatskih) rizika proizvođača za financijske institucije (vidjeti i Intervenciju D.3.), pogotovo malih i srednjih proizvođača. Ujedno, na taj način će se proizvođačima olakšati prijelaz s proizvodnje roba male vrijednosti prema proizvodima veće vrijednosti.</p> <p>Procijenit će se mogućnosti financiranja iz drugih EU programa, poglavito ERDF-a. Ulaganja će se usmjeravati sukladno planovima upravljanja rizikom od poplava te saznanjima dobivenima s pomoću alata iz Intervencije B.2.. Kao i u drugim intervencijama, važno je olakšati pristup proizvođača potrebnim znanjima i informacijama (vidjeti i Intervencije F.1., F.2., F.3.).</p>
<p>Veze s ključnim potrebama</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje • Poboljšati okolišnu održivost poljoprivrednih postupaka • Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i svojstava agroekoloških zona • Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima • Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije
<p>Mjere i financiranje</p>	<p>Intervencija će se realizirati ažuriranjem i primjenom Nacionalnog programa navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem u RH (NAPNAV). Sredstva za financiranje mjere osigurat će se iz Državnog proračuna Republike Hrvatske te iz sredstava EU proračuna namijenjenih provedbi zajedničke poljoprivredne politike, kao i iz Europskog fonda za regionalni razvoj.</p>

AKTIVNOST C. RAZVOJ DIVERZIFICIRANIH I INTEGRIRANIH DOMAĆIH TRŽIŠTA POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENIH PROIZVODA

CILJANE INTERVENCIJE
C.1. Poticanje partnerstava između proizvođača i kupaca u kratkim opskrbnim lancima
C.2. Pomoć poboljšanju organizacijskih sposobnosti u poljoprivredno-prehrambenom lancu
C.3. Pomoć proizvođačima u ispunjavanju javnih i privatnih standarda sigurnosti i kvalitete hrane
C.4. Razvoj poljoprivredno-prehrambenih logističkih centara

Intervencija C.1. Poticanje partnerstava između proizvođača i kupaca u kratkim opskrbnim lancima

Opis	<p>Poticat će se uspostava boljih veza između proizvođača, domaćih kupaca i financijskih institucija, posebno u jako fragmentiranim podsektorima. Suradnjom između poljoprivredno-prehrambenih proizvođača i kupaca lokalnih proizvoda u strateškim segmentima tržišta, osobito u preradi i marketingu, maloprodaji te ugostiteljstvu, osigurat će se integrirana ulaganja, obrtni kapital, tehnička pomoć i marketinška podrška.</p> <p>Potpورا u okviru ove intervencije ostvarit će se kroz mjere vezane uz ulaganja u poljoprivredno-prehrambeni sektor (vidjeti i Intervenciju A.1.), usvajanje okolišno održivijih praksi (vidjeti i Intervencije B.1. i B.3.), unaprijeđene kapacitete poslovnog i financijskog upravljanja (vidjeti i Intervenciju D.4.), snažnije organizacije proizvođača (vidjeti i Intervenciju C.2.), sukladnost sa standardima kvalitete (vidjeti i Intervenciju C.3.), digitalnu tehnologiju (npr. marketinške platforme) (vidjeti i Intervenciju F.3.), distribucijske sustave (vidjeti i intervenciju C.4.), poboljšano brendiranje, pakiranje i označivanje (vidjeti i Intervenciju D.4.), kao i vrednovanje ostataka i nusproizvoda (vidjeti i Intervenciju E.2.).</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje • Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima • Unaprijediti povezanost unutar poljoprivredno-prehrambenog sektora • Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru • Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem • Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno-prehrambenom sektoru • Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije • Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru
Mjere i financiranje	Intervencija će se realizirati posredno provedbom ciljanih potpora u okviru intervencija A.1., B.1., B.3., C.2., C.3., C.4., D.4., E.2. i F.3.

Intervencija C.2. Pomoć poboljšanju organizacijskih sposobnosti u poljoprivredno-prehrambenom lancu

Opis	<p>Potrebno je povećati razinu organizacije u proizvodnji i marketingu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u podsektorima koji su jako rascjepkani, a imaju potencijal za stvaranje veće dodane vrijednosti. Podrška će biti usmjerena na uspostavu i jačanje organizacija proizvođača s pomoću mehanizama suradnje i sektorskih intervencija.</p> <p>Poboljšani organizacijski kapaciteti bit će ključni za ispunjenje povećanih obveza u pogledu zaštite okoliša i klime (vidjeti i Intervencije B.1. i B.3.), održivija proizvodna i neproizvodna ulaganja, uključujući sustave navodnjavanja (vidjeti i Intervencije A.1. i B.4.), poboljšane tržišne veze i učinkovite distribucijske sustave (vidjeti i Intervencije C.1. i C.4.), usklađenost s javnim i privatnim standardima sigurnosti i kvalitete hrane (vidjeti i Intervenciju C.3.), osiguravanje tehničke pomoći i osposobljavanja (vidjeti i Intervencije F.1., F.2., F.3.) te lakši pristup izvorima financiranja (vidjeti i Intervenciju D.3.).</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje • Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima • Unaprijediti povezanost unutar poljoprivredno-prehrambenog sektora • Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru • Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem • Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno-prehrambenom sektoru • Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru
Mjere i financiranje	<p>Intervencija će se realizirati provedbom sljedećih mjera poljoprivredne politike:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potpora suradnji u okviru mjera ruralnog razvoja • potpora provedbi sektorskih programa te odobrenih programa proizvođačkih organizacija i drugih oblika udruživanja u poljoprivredi. <p>Mjere u okviru ove intervencije u najvećoj mjeri financirat će se iz proračuna EU namijenjenog provedbi zajedničke poljoprivredne politike, uz nacionalno sufinanciranje iz Državnog proračuna Republike Hrvatske.</p>

Intervencija C.3. Pomoć proizvođačima u ispunjavanju javnih i privatnih standarda sigurnosti i kvalitete hrane

Opis	<p>Ulagat će se u razvoj ljudskih resursa, metode, procese, sustave i alate koji omogućavaju učinkovitije donošenje javnih politika i provedbu kontrola temeljenih na riziku, odnose se na sigurnost i kvalitetu hrane te veterinarske i fitosanitarne standarde.</p> <p>Aktivnosti obuhvaćene ovom intervencijom uključuju nadogradnju odgovarajućih veterinarskih i fitosanitarnih informatičkih sustava, provedbu obveznog praćenja i koordiniranih programa kontrole (vidjeti i Intervenciju D.1.), jačanje kapaciteta za provedbu aktivnosti procjene fitosanitarnih rizika, povećanje sredstava za hitne mjere te suzbijanje prijevара povezanih s hranom.</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none">• Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje• Poboljšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi• Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem• Unaprijediti vještine radne snage u poljoprivredno-prehrambenom lancu
Mjere i financiranje	<p>Aktivnosti u okviru ove intervencije financirat će se iz Državnog proračuna Republike Hrvatske te ih odgovarajućih sredstava proračuna EU-a namijenjenih provedbi programa u veterinarstvu i fitosanitarnoj politici.</p>

Intervencija C.4. Razvoj poljoprivredno-prehrambenih logističkih centara

Opis	<p>Razradit će se program razvoja regionalnih poljoprivredno-prehrambenih logističkih centara koji će pomoći u povezivanju proizvođača što je izravnije moguće s ruralnim, prigradskim i gradskim tržištima putem napredne logističke infrastrukture i usluga hladnog lanca. Ove će aktivnosti posebno biti usmjerene na strateške segmente tržišta utvrđene u ovom dokumentu (tj. svježi, praktični te luksuzni proizvodi). Fizička ulaganja pratit će prilagođena tehnička pomoć, izgradnja poslovnih sposobnosti (npr. upravljanje poslovanjem, upravljanje zalihama, sukladnost sa standardima, prodaja i marketing, brendiranje, itd.) i razvoj vještina (vidjeti i Intervencije C.2., C.3., E.4., F.1.).</p> <p>Ovisno o specifičnim potrebama tržišnog segmenta na koji je centar usmjeren, on može nuditi razne logističke usluge, uključujući prikupljanje, prijevoz, razvrstavanje i klasiranje, pakiranje, skladištenje, preradu i/ili distribuciju. Uz to, možda će biti potrebna dodatna ruralna infrastruktura (npr. ceste, struja, voda) (vidjeti i Intervenciju E.1.).</p> <p>Odluke o opsegu ulaganja, uključujući lokaciju, dimenzije, ponudu usluga i modele vlasništva i upravljanja temeljit će se na dubinskoj procjeni regionalne proizvodnje te potencijala i potreba tržišta, uključujući i one institucionalnih kupaca (npr. škole, bolnice, menze u poduzećima, itd.).</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje • Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima • Unaprijediti povezanost unutar poljoprivredno-prehrambenog sektora • Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru • Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem • Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno-prehrambenom sektoru • Unaprijediti koordinaciju i komplementarnost između intervencija u ruralnim područjima • Unaprijediti javnu infrastrukturu u ruralnim područjima • Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije
Mjere i financiranje	<p>Planiranje i izgradnja poljoprivredno-prehrambenih logističkih centara provesti bi se u koordinaciji s Ministarstvom regionalnog razvoja i fondova Europske unije te tijelima regionalne samouprave, dok bi se financiranje osiguralo iz Državnog proračuna Republike Hrvatske te Kohezijskog fonda.</p>

AKTIVNOST D. POTICANJE PODUZETNIKA NA OSNIVANJE I RAZVOJ POSLOVANJA U POLJOPRIVREDI

CILJANE INTERVENCIJE
D.1. Smanjenje administrativnog i regulatornog opterećenja
D.2. Unaprjeđenje fiskalnih uvjeta
D.3. Korištenje instrumenata za upravljanje rizicima
D.4. Potpora pokretanju poljoprivrednih gospodarstava i poduzeća

Intervencija D.1. Smanjenje administrativnog i regulatornog opterećenja

Opis	<p>Postupci za odobravanje potpore propisani nacionalnim propisima bit će pojednostavljeni, posebno kroz platforme za upravljanje digitalnim informacijama (vidjeti i Intervenciju F.2.), instrumente upravljanja rizikom (vidjeti i Intervenciju D.3.), primjene zahtjeva uvjetovanosti i savjetodavnih usluga koje su bolje prilagođene potrebama prijavitelja, odnosno potencijalnih korisnika (vidjeti i Intervenciju F.1.).</p> <p>Ima prostora i za poboljšanje sustava upravljanja zemljištem, posebice kroz kontinuiranu automatizaciju usluga, poboljšanje kvalitete podataka o nekretninama i integraciju usluga katastra i zemljišnih knjiga.</p> <p>Također treba razmotriti pojednostavljenje postupaka zapošljavanja (sezonskih) radnika u poljoprivredi te postupaka izdavanja dozvola, osobito kada je riječ o građevinskim aktivnostima i razvoju lokalnih sustava za navodnjavanje.</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none"> • Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno prehranbenom sektoru • Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem • Unaprijediti funkcioniranje tržišta poljoprivrednim zemljištem • Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije
Mjere i financiranje	<p>Mjeru će provesti Ministarstvo poljoprivrede u suradnji s drugim nadležnim tijelima državne uprave. Nije potrebno osiguranje proračunskih sredstava za provedbu ove mjere.</p>

Intervencija D.2. Unaprjeđenje fiskalnih uvjeta

Opis	Procijenit će se utjecaj sadašnje porezne strukture na konkurentnost i profitabilnost poljoprivredno-prehrambenog sektora. Usporedit će se visina poreza na dohodak, imovinu, nasljedstvo/darovanje, inpute, hranu i drugih poreza koji se primjenjuju u Hrvatskoj i u drugim zemljama, kako bi se utvrdila važna odstupanja i odredila područja za potencijalne porezne reforme. Time će se pomoći u ujednačavanju poreznog opterećenja hrvatskih proizvođača i poljoprivrednih poduzeća s onima u zemljama konkurentima.
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none">• Unaprijediti povezanost unutar poljoprivredno-prehrambenog sektora• Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem• Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije
Mjere i financiranje	Mjeru će provesti Ministarstvo poljoprivrede u suradnji s Ministarstvom financija. Nije potrebno osiguranje proračunskih sredstava za provedbu ove mjere.

Intervencija D.3. Korištenje instrumenata za upravljanje rizicima

Opis	<p>Razradit će se rješenja za upravljanje rizikom, posebno ona koja će manjim i srednjim proizvođačima olakšati pristup financiranju. Primjerice, kreditiranje manjih i srednjih proizvođača od strane privatnih/poslovnih banaka dodatno se može potaknuti smanjenjem financijskih rizika s pomoću mješovitih financijskih instrumenata, koji kombiniraju poslovne kredite s jamstvima.</p> <p>Među prioritetima će biti ulaganja u klimatski i okolišno održivu imovinu, (digitalne) tehnologije i rješenja (vidjeti i Intervencije A.1. i B.4.), posebice ona koja su predložili mladi poljoprivrednici, proizvođači uključeni u produktivna partnerstva i oblike suradnje u poljoprivredno-prehrambenom lancu (vidjeti i Intervencije C.1. i D.4.).</p> <p>Naposljetku, proširit će se obuhvat i doseg poljoprivrednog osiguranja stvaranjem uzajamnih fondova za manje i srednje proizvođače i korištenjem komercijalnih tržišta reosiguranja za upravljanje rizicima od katastrofa. Te će se aktivnosti dodatno podržati promicanjem poboljšanih poljoprivrednih praksi, infrastrukture, tehnologija i usluga u ruralnim područjima (vidjeti i Intervencije A.1., B.1., B.3., B.4., C.4., E.1., F.4.), kao i razvojem podatkovnih platformi i aplikacija koje omogućuju bolji pristup podacima o proizvodima, tržištu, okolišu i agroklimatskim podacima (vidjeti i Intervencije B.2., F.2., F.3.).</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none">• Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru• Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije
Mjere i financiranje	Intervencija će se realizirati provedbom potpore instrumentima za upravljanje rizikom. Mjera u okviru ove intervencije u najvećoj mjeri financirat će se iz proračuna EU namijenjenog provedbi zajedničke poljoprivredne politike, uz nacionalno sufinanciranje iz Državnog proračuna Republike Hrvatske.

Intervencija D.4. Potpora pokretanju i razvoju poljoprivrednih gospodarstava i poduzeća

Opis	<p>Osigurat će se potpore za pokretanje poslovanja u ruralnim područjima, s naglaskom na mlade, te za razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava. Uvjeti i kriteriji za dodjelu potpore razradit će se strateškim planom za zajedničku poljoprivrednu politiku. Potpore će se između ostaloga dodijeliti novoosnovanim poduzećima u ruralnim područjima koja žele ulagati u nove poljoprivredne proizvode, (digitalne) tehnologije i usluge poljoprivredno-prehrambenih lanaca (vidjeti i Intervencije C.4., F.4.), jačanje tržišnih veza (za proizvodnju bez zaliha) (vidjeti i Intervencije C.1., C.2., C.4.) te rješenja za obnovljive izvore energije (vidjeti i Intervenciju E.2.).</p> <p>Za uspješnost provedbe ključno je osigurati prijenos znanja i informacija (vidjeti i Intervencije F.1., F.2., F.3.), posebice u aspektima koji se odnose na digitalnu poljoprivredu, sustave kvalitete, bioekonomiju, upravljanje poslovanjem/financijsko planiranje i promociju na tržištu.</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none">• Povećati pravičnost dodjele potpora poljoprivrednim gospodarstvima• Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima• Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru• Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem• Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije
Mjere i financiranje	<p>Intervencija će se realizirati provedbom potpore pokretanju poslovanja mladih poljoprivrednika, novoosnovanim poduzećima u ruralnim područjima te razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava.</p> <p>Mjera u okviru ove intervencije u najvećoj mjeri financirat će se iz proračuna EU namijenjenog provedbi zajedničke poljoprivredne politike, uz nacionalno sufinanciranje iz Državnog proračuna Republike Hrvatske.</p>

AKTIVNOST E. KORIŠTENJE NOVIH PRILIKA ZA RAST U POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOM SEKTORU

CILJANE INTERVENCIJE
E.1. Poboljšanje povezanosti ruralnih područja s tržištem
E.2. Razvoj i provedba nacionalnog plana bioekonomije
E.3. Promicanje poljoprivredno-gastronomskog destinacijskog turizma
E.4. Uvođenje programa za razvoj vještina u skladu s potrebama poljoprivredno-prehrambenog sektora

Intervencija E.1. Poboljšanje povezanosti ruralnih područja s tržištem

Opis	<p>Podupirat će se teritorijalna ulaganja za razvoj ruralnih područja prema konceptu „pametnih sela“. Na taj način dat će se doprinos lokalnom razvoju, zaustavljanju iseljavanja iz ruralnih područja i otvoriti nova radna mjesta (osobito izvan primarnog poljoprivrednog sektora) pružanjem kvalitetne ruralne infrastrukture i usluga stanovnicima i poslovnim subjektima (vidjeti i Intervencije C.1., C.4., E.2.).</p> <p>Prioritetna poboljšanja ruralne infrastrukture i usluga uključivat će ona koja podupiru opskrbu vodom (za navodnjavanje) (vidjeti i Intervenciju B.4.), logistiku hladnog lanca (vidjeti i Intervenciju C.4.), digitalnu tehnologiju (vidjeti i Intervenciju F.3.), gospodarenje (biološkim) otpadom (vidjeti i Intervenciju E.2.), obnovljive izvore energije (vidjeti i Intervenciju E.2.) te usluge razvoja vještina (vidjeti i Intervenciju E.4.).</p> <p>Teritorijalna ulaganja koordinirat će se u prvom redu kroz mehanizme suradnje predložene ovim dokumentom te ostalim strategijama regionalnog i teritorijalnog razvoja.</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none"> • Unaprijediti povezanost unutar poljoprivredno-prehrambenog sektora • Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem • Unaprijediti javnu infrastrukturu u ruralnim područjima • Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije • Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru
Mjere i financiranje	<p>Intervencija će se realizirati provedbom sljedećih mjera poljoprivredne politike:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potpora suradnji • potpora ulaganjima u okviru programa ruralnog razvoja. <p>Mjera u okviru ove intervencije u najvećoj mjeri financirat će se iz proračuna EU namijenjenog provedbi zajedničke poljoprivredne politike, uz nacionalno sufinanciranje iz Državnog proračuna Republike Hrvatske.</p>

Intervencija E.2. Razvoj i provedba nacionalnog plana bioekonomije

Opis	<p>Pristupit će se izradi i provedbi nacionalnog plana bioekonomije. Ključni analitički doprinosi u procesu strateškog planiranja bit će (i) utvrđivanje postojećih dionika i inicijativa u lancima vrijednosti u bioekonomiji; (ii) pregled zakonodavnog i regulatornog okvira; i (iii) procjena potencijala biomase s pomoću alata razvijenih u okviru Nacionalnog agroekološkog zoniranja i sustava upravljanja zemljišnim resursima (vidjeti i Intervenciju B.3.).</p> <p>Plan će sadržavati specifične aktivnosti, ulaganja i izvore financiranja (EU i nacionalne) za razvoj odabranih lanaca vrijednosti u bioekonomiji, uz kontinuiranu potporu, od istraživanja i razvoja do faze pilot projekata i provedbe. U tom smislu povećana ulaganja za istraživanja u poljoprivredi koja provode domaće znanstvene ustanove bit će usmjeravana na razvoj rješenja za održivu proizvodnju hrane i biomase u službi kružne bioekonomije.</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje • Poboljšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi • Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i svojstava agroekoloških zona • Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru • Unaprijediti koordinaciju i komplementarnost između intervencija u ruralnim područjima • Unaprijediti javnu infrastrukturu u ruralnim područjima • Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije • Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru
Mjere i financiranje	<p>Za fazu izrade nacionalnog plana bioekonomije procijenit će se mogućnosti financiranja iz EU programa, prije svega Obzor Europa, a u kasnijoj fazi provedbe razmotrit će se korištenje sredstava ERDF i ESF+.</p>

Intervencija E.3. Promicanje poljoprivredno-gastronomskog destinacijskog turizma

Opis	<p>U suradnji s Ministarstvom turizma, u planove brendiranja i marketinga turističkih destinacija i njihovih turističkih partnera uključit će se poljoprivredno-gastronomska turistička ponuda zasnovana na kulturnim i regionalnim značajkama i autentičnim kulinarskim iskustvima koja uključuju lokalne proizvode. U tom kontekstu, razvit će se (digitalni) sadržaji i priče koje odgovaraju kulinarskim ukusima i sklonostima strateških potrošačkih segmenata, osobito segmenta luksuznijih proizvoda.</p> <p>Takav razvoj ponude gastroturističkih proizvoda podupirat će se putem povećanih ulaganja u lokalne proizvode veće dodane vrijednosti (vidjeti i Intervencije A.1., B.4. i C.3.), produktivnih partnerstava u kratkim opskrbnim lancima (vidjeti i Intervenciju C.1.), razvoja regionalnih poljoprivredno-prehrambenih logističkih centara (vidjeti Intervenciju C.4.) te bolje povezanosti ruralnih područja s tržištem (vidjeti Intervenciju E.1.).</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none">• Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje• Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno-prehrambenom sektoru• Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru• Unaprijediti koordinaciju i komplementarnost između intervencija u ruralnim područjima
Mjere i financiranje	Intervencija će se realizirati posredno provedbom ciljanih potpora u okviru intervencija A.1., B.4., C.1., C.3., C.4. i E.1.

Intervencija E.4. Uvođenje programa za razvoj vještina u skladu s potrebama poljoprivredno-prehrambenog sektora

Opis	<p>U suradnji s relevantnim tijelima uvest će se novi mehanizmi za obrazovanje i osposobljavanje radnika u ruralnim područjima, koji će pomoći u rješavanju problema neusklađenosti vještina u suvremenim poljoprivredno-prehrambenim lancima, uključujući one u bioekonomiji. Nastojat će se ostvariti jači angažman i suradnja s industrijom kada je riječ o osmišljavanju i provedbi inicijativa za razvoj vještina.</p> <p>Te će inicijative uključivati ulaganja i aktivno sudjelovanje u (i) regionalnim centrima kompetencija; (ii) analizama nedostataka u pogledu vještina za programe strukovnog obrazovanja i osposobljavanja; (iii) programe učenja kroz rad; (iv) produktivna partnerstva u poljoprivredno-prehrambenom lancu (vidjeti i Intervenciju C.1.); i (v) razvoj lokalnih vrijednosnih lanaca u bioekonomiji (vidjeti i Intervenciju E.2.).</p> <p>Predložena ulaganja provest će se kroz mehanizme suradnje (vidjeti i Intervencije E.1. i E.2.) i intervencije vezane za prijenos znanja i informacija.</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje • Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno-prehrambenom sektoru • Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem • Unaprijediti vještine radne snage u poljoprivredno-prehrambenom lancu • Unaprijediti koordinaciju i komplementarnost između intervencija u ruralnim područjima • Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije • Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru
Mjere i financiranje	<p>Intervencija će se realizirati provedbom sljedećih mjera poljoprivredne politike:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potpora suradnji • potpora razmjeni znanja i informacija. <p>Mjera u okviru ove intervencije u najvećoj mjeri financirat će se iz proračuna EU namijenjenog provedbi zajedničke poljoprivredne politike, uz nacionalno sufinanciranje iz Državnog proračuna Republike Hrvatske.</p> <p>Trebalo bi razmotriti i mogućnosti financiranja iz drugih programa EU-a, pogotovo ESF+ programa.</p>

AKTIVNOST F. OBJEDINJAVANJE SUSTAVA POLJOPRIVREDNOG ZNANJA I INOVACIJA

CILJANE INTERVENCIJE
F.1. Jačanje veza poljoprivrednih savjetnika sa znanstvenim institucijama
F.2. Razvoj središnjeg poljoprivrednog informacijskog sustava i centra znanja
F.3. Digitalizacija protoka informacija među dionicima AKIS-a
F.4. Poticanje inovacijskih partnerstava

Intervencija F.1. Jačanje veza poljoprivrednih savjetnika sa znanstvenim institucijama

Opis	<p>Razvit će se centar, odnosno sustav za učenje, u suradnji sa znanstvenim institucijama, koji će nuditi dugotrajne i kratkotrajne programe obrazovanja i osposobljavanja za specijalizirane savjetnike, s različitim modulima koji će biti prilagođeni potrebama poljoprivrednika. Potencijalni privatni savjetnici koji bi htjeli sudjelovati mogli bi to učiniti pod komercijalnim uvjetima.</p> <p>Takva izgradnja sposobnosti javnih i privatnih savjetnika bit će ključna za promicanje produktivnijih instrumenata (vidjeti i Intervenciju A.1.), ispunjavanje klimatskih i okolišnih obveza (vidjeti i Intervencije B1., B.3.), poboljšano povezivanje organizacija proizvođača i poljoprivredno-prehrambenog lanca (vidjeti i Intervencije C.1. i C.2.), sukladnost sa standardima sigurnosti hrane, kvalitete te sanitarnim i fitosanitarnim standardima (vidjeti i Intervenciju C.3.), prijenos znanja, informacija i tehnologija proizvođačima (vidjeti i Intervencije F.3. i F.4.) i razvoj novih vrijednosnih lanaca u bioekonomiji (vidjeti i Intervenciju E.2.).</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje • Poboljšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi • Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i svojstava agroekoloških zona • Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem • Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno-prehrambenom sektoru • Unaprijediti vještine radne snage u poljoprivredno-prehrambenom lancu • Unaprijediti koordinaciju i komplementarnost između intervencija u ruralnim područjima • Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije • Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru
Mjere i financiranje	<p>Intervencija će se realizirati provedbom sljedećih mjera poljoprivredne politike:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potpora suradnji • potpora razmjeni znanja i informacija. <p>Mjera u okviru ove intervencije u najvećoj mjeri financirat će se iz proračuna EU namijenjenog provedbi zajedničke poljoprivredne politike, uz nacionalno sufinanciranje iz Državnog proračuna Republike Hrvatske.</p>

Intervencija F.2. Razvoj središnjeg poljoprivrednog informacijskog sustava i centra znanja

Opis	<p>Pokrenut će se interaktivna mrežna stranica Ministarstva poljoprivrede koja će obuhvatiti novi centar znanja i središnji poljoprivredni informacijski sustav.</p> <p>„Centar znanja“ će objediniti sve javno dostupne podatke o hrvatskom poljoprivredno-prehrambenom sektoru i sve rezultate istraživanja iz projekata EIP-a, programa Obzor 2020 i projekata Vijeća za istraživanja u poljoprivredi. „Centar znanja“ bit će dostupan svima zainteresiranima.</p> <p>Centar će biti dio integriranog središnjeg poljoprivrednog informacijskog sustava, koji će obuhvatiti sve baze podataka Ministarstva poljoprivrede (zemljište, upisnik poljoprivrednih gospodarstava, potpore, upisnik životinja, ekološka proizvodnja, upisnik pčelara itd.). Sustav će se postaviti kao interaktivna mrežna stranica jednostavna za korištenje koju podržavaju namjenske (mobilne) aplikacije. Javni podaci moći će se pretraživati i bit će dostupni za daljnje analize. Podaci koji se odnose na pojedince neće biti dostupni preko sustava.</p> <p>Ovisno o raspoloživim aplikacijama (vidjeti i Intervenciju F.3.), poboljšani pristup znanju i informacijama dostupnima preko interaktivne mrežne stranice pomoći će u smanjenju administrativnog opterećenja za potencijalne prijavitelje i korisnike potpora (vidjeti i Intervencije A.1., A.2., B.1., B.3., B.4.) te će unaprijediti protok znanja među dionicima AKIS-a (vidjeti i Intervenciju F.3.), uključujući tržišne i agroklimatske informacije (vidjeti i Intervenciju B.2.).</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje • Poboljšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi • Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i svojstava agroekoloških zona • Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima • Unaprijediti povezanost unutar poljoprivredno-prehrambenog sektora • Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno-prehrambenom sektoru • Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije • Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru
Mjere i financiranje	<p>Mjera u okviru ove intervencije financirat će se iz Državnog proračuna Republike Hrvatske.</p>

Intervencija F.3. Digitalizacija protoka informacija među dionicima AKIS-a

Opis	<p>Uz razvoj središnjeg poljoprivrednog informacijskog sustava i centra znanja (vidjeti i Intervenciju F.2.), podupirat će se razvoj (mobilnih) aplikacija namijenjenih tematskim prioritetima za proizvođače, poljoprivredna poduzeća i druge dionike AKIS-a. Primjerice, aplikacijska programska sučelja omogućit će pristup javnim podacima o proizvodnji, tržištu, okolišu i/ili agroklimatskim podacima (vidjeti i Intervenciju B.2.). Partneri ili IKT proizvođači moći će koristiti te javne podatke za izradu aplikacija ili ponudu novih usluga za različite sustave upravljanja informacijama koje bi mogle biti korisne poljoprivrednicima (npr. aplikacije za izračune i alati koji pomažu u donošenju odluka), poljoprivrednim savjetnicima i/ili znanstvenim ustanovama (vidjeti i Intervenciju F.1.). Aplikacijska programska sučelja će na taj način pomoći u poticanju otvorenih inovacija u AKIS-u integriranjem novih dionika (novoosnovana IKT poduzeća, primjerice) i promicanju razvoja novih digitalnih poljoprivrednih aplikacija (vidjeti i Intervenciju F.4.).</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none">• Poboľšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi• Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i svojstava agroekoloških zona• Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima• Unaprijediti povezanost unutar poljoprivredno-prehrambenog sektora• Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem• Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru• Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije• Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru
Mjere i financiranje	<p>Provedba mjere izravno proizlazi iz sustava opisanih u okviru intervencije F.2. te stoga ne zahtijeva dodatno financiranje iz javnih sredstava.</p>

Intervencija F.4. Poticanje inovacijskih partnerstava

Opis	<p>Osigurat će se potpora javno-privatnim inovacijskim partnerstvima koja uključuju proizvođače, savjetnike, poljoprivredna poduzeća i znanstvene ustanove. Podržana partnerstva slijedit će interaktivni model inovacija odozdo prema gore, u kojem bi se znanstvene institucije usredotočile na rješavanje problema i izazova s kojima se suočavaju proizvođači na terenu.</p> <p>Ovaj će sustav pomoći u smanjenju administrativnog opterećenja s kojim se suočavaju proizvođači i poljoprivredna poduzeća (vidjeti i Intervenciju D.1.), olakšati pristup javnom financiranju za istraživanja i inovacije koje je dostupno iz različitih programa EU-a (vidjeti i Intervenciju E.2.) te poboljšati prijenos znanja, informacija i tehnologije proizvođačima (vidjeti i Intervenciju F.1.). Informacije o rezultatima inovacijskih partnerstava moći će se širiti kroz razvoj novih, digitalnih informacijskih i komunikacijskih sustava i alata (vidjeti i Intervencije F.2. i F.3.). Uz to ojačat će se organizacijski kapaciteti u rascjepkanim poljoprivredno-prehrambenim lancima (vidjeti i Intervencije C1. i C.2.).</p>
Veze s ključnim potrebama	<ul style="list-style-type: none">• Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje• Poboljšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi• Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije• Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru
Mjere i financiranje	Mjere u okviru ove intervencije u najvećoj mjeri financirat će se iz proračuna EU namijenjenog provedbi zajedničke poljoprivredne politike (EIP).

6. POVEZIVANJE STRATEGIJE POLJOPRIVREDE SA STRATEŠKIM PLANOM U OKVIRU ZPP-a

U sklopu procesa izrade Strategije poljoprivrede uzete su u obzir relevantne veze između ključnih potreba poljoprivredno-prehrambenog sektora i predloženih posebnih ciljeva ZPP-a. Slika 2. daje pregled veza između petnaest ključnih potreba i četiri predložena strateška cilja strategije poljoprivrede s devet općih ciljeva ZPP-a, čija će provedba biti predmetom nacionalnog strateškog plana u okviru ZPP-a za razdoblje 2021.-2027.

Slika 2.: Veze između potreba hrvatskog poljoprivredno-prehrambenog sektora i ciljeva strategije poljoprivrede te ZPP-a

CILJEVI STRATEGIJE	POTREBE HRVATSKOG POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOG SEKTORA	VEZE	CILJEVI ZPP-A	
I. Povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene	1. Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje	potrebe 3, 5, 6, 7, 10, 11, 15	I. Poticanje održivog prihoda i otpornosti poljoprivrednih gospodarstava	
	2. Poboljšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi		IV. Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama	
	3. Povećati pravičnost dodjele potpora poljoprivrednim gospodarstvima		potrebe 2,4, 5, 10, 13, 14, 15	V. Poticanje održivog razvoja i učinkovitog upravljanja prirodnim resursima
	4. Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i svojstava agroekoloških zona		potrebe 2,4, 10,13, 15	VI. Zaštita bioraznolikosti, poboljšanje usluga ekosustava te očuvanje staništa i krajobraza
II. Jačanje konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora	5. Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima	potrebe 2, 4, 10, 13, 15		
	6. Unaprijediti povezanost unutar poljoprivredno-prehrambenog sektora	potrebe 1, 2, 5, 6,7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15	II. Snažnija tržišna orijentacija i povećanje konkurentnosti	
	7. Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru	potrebe 1, 6, 7, 9, 10, 13, 14, 15	III. Poboljšanje položaja poljoprivrednika u vrijednosnom lancu	
	8. Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem	potrebe 1, 7, 10, 14, 15	VII. Privlačenje mladih poljoprivrednika i olakšavanje poslovnog razvoja	
	9. Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno-prehrambenom sektoru	potrebe 1, 2, 6, 9, 15	VIII. Odgovor na društvene zahtjeve u pogledu hrane i zdravlja	
III. Obnova ruralnog gospodarstva i unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima	10. Unaprijediti vještine radne snage u poljoprivredno-prehrambenom lancu	potrebe 1, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15	IX. Zapošljavanje, rast, socijalna uključenost i lokalni razvoj u ruralnim područjima	
	11. Unaprijediti funkcioniranje tržišta poljoprivrednim zemljištem	potrebe 14, 15	Horizontalni: poticanje razmjene znanja, inovacija i digitalizacije	
IV. Poticanje inovacija u poljoprivredno-prehrambenom sektoru	12. Unaprijediti koordinaciju i komplementarnost između intervencija u ruralnim područjima			
	13. Unaprijediti javnu infrastrukturu u ruralnim područjima			
	14. Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije			
	15. Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru			

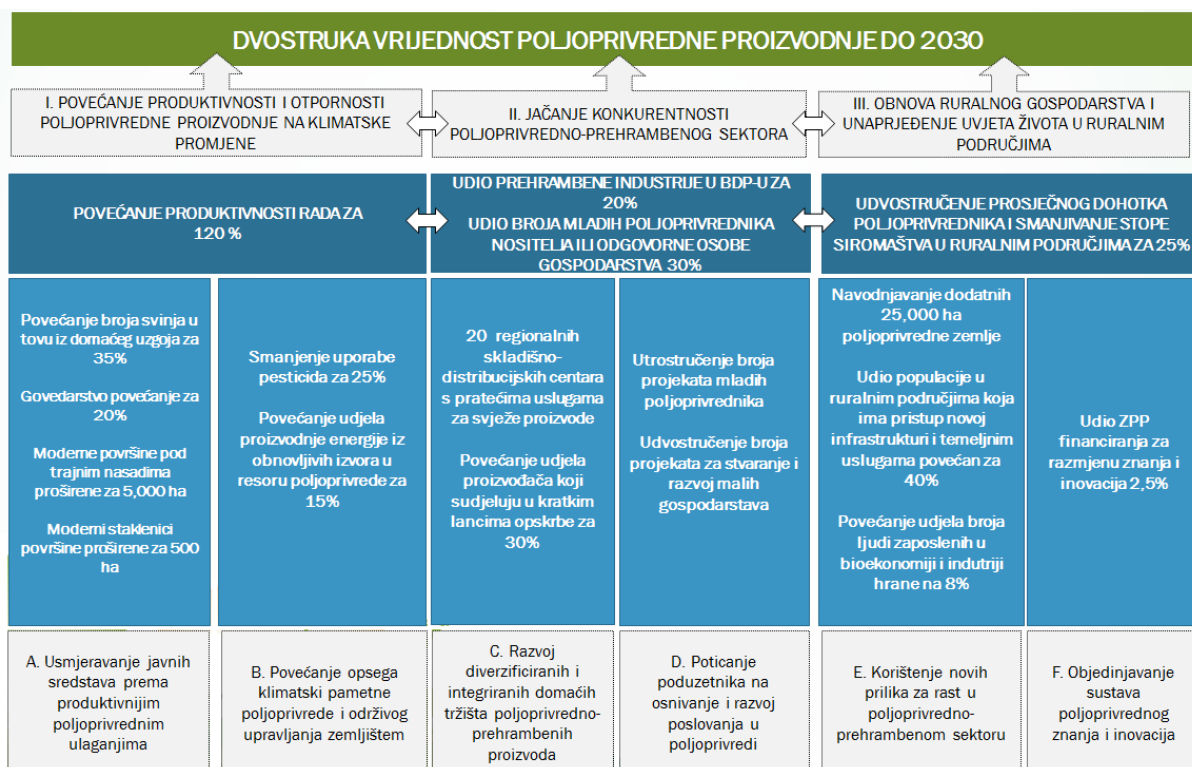
7. OKVIR ZA PRAĆENJE I VREDNOVANJE STRATEGIJE

Uspješnost provedbe Strategije poljoprivrede pratit će se na razini ostvarenja strateških ciljeva u desetogodišnjem razdoblju do 2030., kako slijedi:

- strateški cilj I (povećanje produktivnosti i otpornosti poljoprivredne proizvodnje na klimatske promjene) – planirano je povećanje produktivnosti rada za 120%, čemu će doprinijeti porast stočarske proizvodnje, povećanje površina pod trajnim nasadima i pod staklenicima, smanjenje uporabe pesticida te povećanje udjela proizvodnje energije iz obnovljivih izvora u poljoprivredi;
- strateški cilj II (jačanje konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora) – planirano je povećanje udjela prehrambene industrije u BDP-u za 20% te povećanje udjela mladih poljoprivrednika, čemu će doprinijeti izgradnja regionalnih skladišno-distribucijskih centara, povećani značaj kratkih lanaca opskrbe te veći broj projekata ruralnog razvoja namijenjenih mladim i malim poljoprivrednicima;
- strateški cilj III (obnova ruralnog gospodarstva i unaprjeđenje uvjeta života u ruralnim područjima) – planirano je udvostručenje prosječnog dohotka poljoprivrednika i smanjenje stope siromaštva u ruralnim područjima za 25%, čemu će doprinijeti povećanje navodnjavanih poljoprivrednih površina, bolja ruralna infrastruktura i usluge u ruralnim područjima, veći udio zaposlenih u bioekonomiji i prerađivačkoj industriji te povećanje financiranja istraživanja i inovacija.

Procjenjuje se da će sve navedeno dovesti do udvostručenja vrijednosti poljoprivredne proizvodnje u razdoblju do 2030. godine.

Slika 3.: Pregled pokazatelja za praćenje uspješnosti provedbe Strategije poljoprivrede

7. FINANCIRANJE

U poglavlju o planu provedbe naznačeno je da će se mjere u okviru Strategije poljoprivrede financirati iz Državnog proračuna te iz proračuna Europske unije namijenjenog zajedničkoj poljoprivrednoj politici. Pri tome će se najveći dio financiranja osigurati iz fondova Europske unije za jamstva u poljoprivrede te za ruralni razvoj, iz kojih će se poticati mjere iz budućeg strateškog plana za programsko razdoblje 2021.-2027.

Ukupna visina proračuna za financiranje ZPP-a nakon 2020., a posljedično tome i visine hrvatskih omotnica za ove namjene, bit će poznati nakon završetka pregovora o Višegodišnjem financijskom okviru za iduće proračunsko razdoblje, koji još uvijek traju.

Također, u trenutku izrade Strategije poljoprivrede još nisu dovršeni pregovori o budućoj zajedničkoj poljoprivrednoj politici, a koja između ostaloga treba definirati pitanja poput obveznog minimalnog ili maksimalnog financiranja određenih mjera, stope sufinanciranja za mjere ruralnog razvoja, dozvoljenu visinu proizvodno vezanih plaćanja i slično. Detaljni plan financiranja bit će prikazan u nacionalnom strateškom planu za provedbu zajedničke poljoprivredne politike.

Stoga u ovoj Strategiji nije moguće dati preciznije podatke o financiranju po pojedinim aktivnostima i intervencijama. S obzirom da dosadašnji tijek rasprava, za očekivati je da će za hrvatske poljoprivrednike iz proračuna Europske unije na raspolaganju biti oko 4,5 milijarde eura u narednom sedmogodišnjem razdoblju. Za razdoblje od 10 godina, koliko je obuhvaćeno Strategijom poljoprivrede, to znači najmanje 7,5 milijardi eura za hrvatske poljoprivrednike, što je dovoljno za ostvarenje ciljeva prikazanih u ovom dokumentu.

8. DODACI

Dodatak I: Veze između intervencija, ključnih potreba i strateških ciljeva

CILJANE INTERVENCIJE	I. POVEĆANJE PRODUKTIVNOSTI I OTPORNOSTI POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE NA KLIMATSKE PROMJENE				
	Ključna potreba				
	1. Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje	2. Poboľjšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi	3. Povećati pravičnost dodjele potpora poljoprivrednim gospodarstvima	4. Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i svojstava agroekoloških zona	5. Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima
A.1. Ulaganja u sredstva za proizvodnju, tehnologije i inovacije	X	X			X
A.2. Preraspodjela potpore dohotku na male i srednje proizvođače te na mlade poljoprivrednike			X		
B.1. Potpora praksama i rješenjima u poljoprivredi koja su prihvatljiva za okoliš, klimu i dobrobit životinja		X		X	X
B.2. Poboľjšani pristup okolišnim i agroklimatskim podacima	X	X		X	X
B.3. Poticanje prijelaza na ekološku proizvodnju	X	X		X	X
B.4. Poboľjšanje pristupa vodi za navodnjavanje i učinkovitost njezine uporabe	X	X		X	X
C.1. Poticanje partnerstava između proizvođača i kupaca u kratkim opskrbnim lancima	X				X
C.2 Pomoć poboľšanju organizacijskih sposobnosti u poljoprivredno-prehrambenom lancu	X				X
C.3. Pomoć proizvođačima za ispunjavanje javnih i privatnih standarda sigurnosti i kvalitete hrane	X	X			
C.4. Razvoj poljoprivredno-prehrambenih logističkih centara	X				X

CILJANE INTERVENCIJE	I. POVEĆANJE PRODUKTIVNOSTI I OTPORNOSTI POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE NA KLIMATSKE PROMJENE				
	Ključna potreba				
	1. Povećati dodanu vrijednost poljoprivredne proizvodnje	2. Poboljšati okolišnu održivost poljoprivrednih praksi	3. Povećati pravičnost dodjele potpora poljoprivrednim gospodarstvima	4. Unaprijediti usklađenost između proizvodnih sustava i svojstava agroekoloških zona	5. Više i učinkovitije koristiti instrumente za upravljanje rizicima
D.1. Smanjenje administrativnog i regulatornog opterećenja					
D.2. Unaprjeđenje fiskalnih uvjeta					
D.3. Korištenje instrumenata za upravljanje rizicima			X		X
D.4. Potpora pokretanju poljoprivrednih gospodarstava i poduzeća					X
E.2. Razvoj i rovedba nacionalnog plana bioekonomije	X	X		X	
E.3. Promicanje poljoprivredno-gastronomskog destinacijskog turizma	X				
E.4. Uvođenje programa za razvoj vještina u skladu s potrebama poljoprivredno-prehrambenog sektora	X				
F.1. Jačanje veza poljoprivrednih savjetnika sa znanstvenim institucijama	X	X		X	
F.2. Razvoj središnjeg poljoprivrednog informacijski sustava i centra znanja	X	X		X	X
F.3. Digitalizacija protoka informacija među dionicima AKIS-a		X		X	X
F.4. Poticanje inovacijskih partnerstava	X	X			

CILJANE INTERVENCIJE	II. JAČANJE KONKURENTNOSTI POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOG SEKTORA					
	Ključna potreba					
	6. Unaprijediti povezanost unutar poljoprivredno-prehrambenog sektora	7. Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru	8. Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem	9. Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno-prehrambenom sektoru	10. Unaprijediti vještine radne snage u poljoprivredno-prehrambenom lancu	11. Unaprijediti funkcioniranje tržišta poljoprivrednim zemljištem
A.1. Ulaganja u sredstva za proizvodnju, tehnologije i inovacije	X		X	X		
A.2. Preraspodjela potpore dohotku na male i srednje proizvođače te na mlade poljoprivrednike		X				
B.1. Potpora praksama i rješenjima u poljoprivredi koja su prihvatljiva za okoliš, klimu i dobrobit životinja						
B.2. Pобољшани pristup okolišnim i agroklimatskim podacima						X
B.3. Poticanje prijelaza na ekološku proizvodnju				X		
C.1. Poticanje partnerstava između proizvođača i kupaca u kratkim opskrbnim lancima	X	X	X	X		
C.2. Pomoć poboljšanju organizacijskih sposobnosti u poljoprivredno-prehrambenom lancu	X	X	X	X		
C.3. Pomoć proizvođačima za ispunjavanje javnih i privatnih standarda sigurnosti i kvalitete hrane			X			
C.4. Razvoj poljoprivredno-prehrambenih logističkih centara		X	X	X		
D.1. Smanjenje administrativnog i regulatornog opterećenja		X	X			X
D.2. Unaprjeđenje fiskalnih uvjeta	X		X			
D.3. Korištenje instrumenata za		X	X			

CILJANE INTERVENCIJE	II. JAČANJE KONKURENTNOSTI POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOG SEKTORA					
	Ključna potreba					
	6. Unaprijediti povezanost unutar poljoprivredno-prehrambenog sektora	7. Unaprijediti poduzetničke sposobnosti proizvođača u poljoprivredno-prehrambenom sektoru	8. Bolje uskladiti poljoprivredno-prehrambeni sektor s tržištem	9. Poticati veće korištenje sustava kvalitete u poljoprivredno-prehrambenom sektoru	10. Unaprijediti vještine radne snage u poljoprivredno-prehrambenom lancu	11. Unaprijediti funkcioniranje tržišta poljoprivrednim zemljištem
upravljanje rizicima						
D.4 Potpora pokretanju poljoprivrednih gospodarstava i poduzeća		X				
E.1. Pобољшanje povezanost ruralnih područja s tržištem	X		X			
E.2. Razvoj i provedba nacionalnog plana bioekonomije		X				
E.3. Promicanje poljoprivredno-gastronomskog destinacijskog turizma		X		X		
E.4. Uvođenje programa za razvoj vještina u skladu s potrebama poljoprivredno-prehrambenog sektora			X	X	X	
F.1. Jačanje veza poljoprivrednih savjetnika sa znanstvenim institucijama			X	X	X	
F.2. Razvoj središnjeg poljoprivrednog informacijskog sustava i centra znanja	X	X		X		
F.3. Digitalizacija protoka informacija znanja među dionicima AKIS-a	X		X			

CILJANE INTERVENCIJE	III. OBNOVA RURALNOG GOSPODARSTVA I UNAPRJEĐENJE UVJETA ŽIVOTA U RURALNIM PODRUČJIMA	
	Ključna potreba	
	12. Unaprijediti koordinaciju i komplementarnost između intervencija u ruralnim područjima	13. Unaprijediti javnu infrastrukturu u ruralnim područjima
C.4. Razvoj poljoprivredno-prehrambenih logističkih centara	X	X
E.1. Pобољшanje povezanost ruralnih područja s tržištem		X
E.2. Razvoj i provedba nacionalnog plana bioekonomije	X	X
E.3. Promicanje poljoprivredno-gastronomskog destinacijskog turizma	X	
E.4. Uvođenje programa za razvoj vještina u skladu s potrebama poljoprivredno-prehrambenog sektora	X	

CILJANE INTERVENCIJE	IV. POTICANJE INOVACIJA U POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOM SEKTORU	
	Ključna potreba	
	14. Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije	15. Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru
A.1. Ulaganja u sredstva za proizvodnju, tehnologije i inovacije	X	
A.2. Preraspodjela potpore dohotku na male i srednje proizvođače te na mlade poljoprivrednike		
B.1. Potpora praksama i rješenjima u poljoprivredi proizvodnje koja su prihvatljiva za okoliš, klimu i dobrobit životinja	X	
B.2. Poboljšani pristup okolišnim i agroklimatskim podacima		X
B.4. Poboljšanje pristupa vodi za navodnjavanje i učinkovitost njezine uporabe	X	
C.1. Poticanje partnerstava između proizvođača i kupaca u kratkim opskrbnim lancima	X	
C.2. Pomoć poboljšanju organizacijskih sposobnosti u poljoprivredno-prehrambenom lancu		X
C.3. Pomoć proizvođačima za ispunjavanje javnih i privatnih standarda sigurnosti i kvalitete hrane		
C.4. Razvoj poljoprivredno-prehrambenih logističkih centara	X	
D.1. Smanjenje administrativnog i regulatornog opterećenja	X	
D.2. Unaprjeđenje fiskalnih uvjeta	X	
D.3. Korištenje instrumenata za upravljanje rizicima	X	
D.4. Potpora pokretanju poljoprivrednih	X	

CILJANE INTERVENCIJE	IV. POTICANJE INOVACIJA U POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENOM SEKTORU	
	Ključna potreba	
	14. Potaknuti ulaganja u tehnologiju i inovacije	15. Unaprijediti pristup istraživanjima i razvoju te korištenje znanja i tehnologija u poljoprivrednom sektoru
gospodarstava i poduzeća		
E.1. Pобољшanje povezanost ruralnih područja s tržištem	X	X
E.2. Razvoj i provedba nacionalnog plana bioekonomije	X	X
E.4. Uvođenje programa za razvoj vještina u skladu s potrebama poljoprivredno-prehrambenog sektora	X	X
F.1. Jačanje veza poljoprivrednih savjetnika sa znanstvenim institucijama	X	X
F.2. Razvoj središnjeg poljoprivrednog informacijskog sustava i centra znanja	X	X
F.3. Digitalizacija protoka informacija među dionicima AKIS-a	X	X
F.4. Poticanje inovacijskih partnerstava	X	X

Dodatak II: Analiza prednosti, ograničenja, potencijala i rizika poljoprivredno-prehrambenog sektora u Hrvatskoj

PREDNOSTI	OGRANIČENJA
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zemljopisni položaj i članstvo u EU omogućuju neograničeni pristup velikim, raznolikim i bogatim tržištima EU-a 2. Mogućnosti subvencioniranja i podrške ulaganjima u okviru ZPP-a 3. Raznoliki agroekološki uvjeti koji pogoduju raznolikosti sektora 4. Relativno velike raspoložive poljoprivredne površine, koje nisu u potpunosti iskorištene 5. Niske cijene poljoprivrednog zemljišta u usporedbi s većinom država članica EU 6. Bogatstvo vodnih resursa 7. Relativno radne snage u usporedbi s drugim državama članicama EU-a 8. Moderna i dobro razvijena cestovna infrastruktura 9. Visoki udio (30 %) troškova kućanstava odnosi se na potrošnju za hranu i piće 10. Velik i rastući sektor turizma 11. Visoki javni izdaci za poljoprivredno-prehrambeni sektor (dvostruko više od prosjeka u 28 država članica EU-a) 12. Površine pod ekološkim uzgojem rastu brže od prosjeka EU-a 13. Konkurentnost za određene ratarske, stočarske i vrtlarske proizvode 14. Visoka učinkovitost hrvatskih poljoprivrednih gospodarstava 15. Visoka tehnička učinkovitost malih (mikro) poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj 16. Niska razina upotrebe pesticida u usporedbi s prosjekom EU-a 17. Niska razina emisija ugljika iz poljoprivredne proizvodnje u usporedbi s prosjekom EU-a 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Negativna trgovinska bilanca u nizu podsektora poljoprivredno-prehrambenih proizvoda 2. Pad bruto dodane vrijednosti i bruto proizvodnje u proteklom desetljeću (od 2008.) 3. Niska produktivnost rada (u usporedbi s 15 država članica EU) 4. Visoka razina sivog tržišta u zaposlenosti radne snage u ruralnim područjima 5. Niska razina kapitalnih ulaganja u poljoprivredi i otežan pristup malih i srednjih poduzetnika financiranju 6. Niska ulaganja u istraživanje i razvoj (u usporedbi s prosjecima EU-a) 7. Općenito niska tehnička učinkovitost hrvatskih poljoprivrednih gospodarstava (osim malih poljoprivrednih gospodarstava) 8. Nedovoljna diverzifikacija proizvodnje s velikim udjelom proizvoda male vrijednosti 9. Fragmentirana struktura proizvodnje 10. Nedostatna ekonomije razmjera u proizvodnji, preradi i distribuciji hrane 11. Nedovoljan fokus na znanje i inovacije u poljoprivredno-prehrambenoj industriji 12. Neadekvatna sposobnost poljoprivredno-prehrambenih lanaca opskrbe da troškovno učinkovito odgovore na razvojne prilike 13. Loša povezanost i nedostatak učinkovite razmjene informacija unutar AKIS-a 14. Manjak radne snage u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi hrane 15. Slaba sposobnost upravljanja tržišnim i klimatskim rizicima 16. Ograničeni pristup vodi za navodnjavanje 17. Poslovna klima nepovoljna za ulaganja 18. Visoka stopa siromaštva u ruralnim područjima 19. Neravnomjerna raspodjela potpore dohotku u poljoprivredi između malih i većih poljoprivrednih gospodarstava 20. Niža tehnička učinkovitost poljoprivrednih gospodarstava koja ovise o izravnim plaćanjima 21. Neujednačeno korištenje mjera ruralnog razvoja (manje iskorištenje mjera koje potiču veću produktivnost i integraciju vrijednosnog lanca) 22. Niska pokrivenost poljoprivredne proizvodnje osiguranjem, što ograničava sposobnost upravljanja rizikom 23. Usporeni postupci dodjele zemljišta u državnom vlasništvu (pravne, institucionalne, zemljišno-knjižne, upravne prepreke) 24. Subvencije poljoprivredi dovode do povećanja cijena zemljišta 25. Pad kvalitete vode u osjetljivim područjima zbog djelovanja poljoprivrede 26. Administrativna i teritorijalna fragmentacija hrvatskih vladinih institucija 27. Slaba logistika 28. Ograničena sposobnost ruralnih stanovnika za korištenje novih prilika za gospodarski rast

POTENCIJALI
1. Potencijal za zadovoljavanje potreba domaćeg tržišta s obzirom na trenutnu trgovinsku bilancu
2. Mogućnosti dodatne diverzifikacije
3. Značajne koristi od poboljšavanja poslovne, regulatorne i administrativne klime
4. Učinci gospodarskih multiplikatora trebali bi omogućiti povećanje ulaganja u poljoprivredno-prehrambeni sektor
5. Prelazak sektora na proizvode veće vrijednosti bi pratio poboljšao konkurentnost sektora uz smanjenje trgovinskog deficita, bolje korištenje proizvodnih kapaciteta i stvaranje gospodarskih prilika u ruralnim područja
6. Snažan potencijal rasta za specijalitete proizvode s oznakom porijekla
7. Mogućnosti povećanja produktivnosti radne snage u poljoprivredi poboljšanjem pristupa proizvodnom kapitalu
8. Mogućnosti povećanja produktivnosti rada u poljoprivredi povećanim ulaganjima u istraživanje i razvoj
9. Koristi od poboljšanja organizacije i integracije vrijednosnih lanaca, uključujući logistiku hladnog lanca
10. Potencijalno snažni gospodarski učinci potpora inovacijama
11. Koristi od olakšanog pristupa financiranju putem financijske pismenosti, obrazovanja i poslovnog planiranja
12. Bolje usmjeravanje potpore imat će velike koristi u ubrzavanju sektorske transformacije
13. Potencijal za razvoj integriranih vrijednosnih lanaca, uključujući u biogospodarstvu
14. Koristi od mjera prilagodbe klimatskim promjenama
15. Stabiliziranje prihoda može poboljšati produktivnost
16. Koristi od pomicanja fokusa javnih institucija u poljoprivredi s reaktivnog upravljanja na proaktivno planiranje
17. Značajni potencijal istraživanja, razvoja i inovacija na povećanje ukupne faktorske produktivnosti
18. Veća koordinacija i suradnja među hrvatskim akterima AKIS-a radi uloge u pretvorbi znanja u povećanje produktivnosti
19. Potencijal digitalnih tehnologija za poboljšanje produktivnosti i učinkovitosti te smanjenje troškova
20. Bolja apsorpcija sredstava za ruralni razvoj trebala bi pomoći akumulaciji kapitala i konkurentnosti
21. Značajan kapacitet za poboljšanje upravljanja poljoprivrednim rizikom korištenjem instrumenata osiguranja

RIZICI
1. Daljnje smanjenje dodane vrijednosti u poljoprivredi
2. Povećanje migracija iz ruralnih u urbana područja te smanjenje udjela ruralnog stanovništva
3. Konkurentski položaj u odnosu na druge države članice EU-a
4. Visoke razine erozije tla i povezano površinsko otjecanje mogu negativno utjecati na proizvodni potencijal
5. Pojava globalne recesije i financijske krize, koje mogu poništiti identificirane prilike i odgoditi transformaciju sektora
6. Osjetljivost turističke djelatnosti i s njom povezanog poljoprivredno-prehrambenog sektora na globalna gospodarska kretanja
7. Nepredviđeni utjecaji klimatskih promjena na poljoprivredu, troškove prijevoza, distribucije i prerade, turističku industriju itd.
8. Korištenje potpora u poljoprivredi za stjecanje brzog profita može ograničiti učinke javnih izdataka u poljoprivredi.
9. Povećana upotreba javnih i privatnih standarda u poljoprivredno-prehrambenom sektoru

Dodatak III: Primjeri intervencija i ciljanih mjera za odabrane podsektore

STOČARSTVO (GOVEDARSTVO – MESO I MLIJEKO, SVINJOGOJSTVO)	
INTERVENCIJA	CILJANA MJERA ZA PODSEKTOR
A.1.	<ul style="list-style-type: none"> Ulaganja u povećane proizvodne kapacitete malih i srednjih govedarskih i svinjogojskih farmi i organizacija proizvođača Potporna diverzifikaciji u smjeru djelatnosti kojima se povećava vrijednost proizvodnje (npr. tov teladi, uzgoj u sustavu krava-tele/krave dojilje, klaonice na poljoprivrednom gospodarstvu, prerada mlijeka i agroturizam) i uzgajivača svinja (npr. prerada mesa) Ulaganja u klimatski pametne i ekološki održive resurse, tehnologije i rješenja, uključujući ulaganja u poboljšane uvjete smještaja životinja, selekciju životinja, tehnološke procese, uporabu obnovljivih izvora energije (npr. biodigesteri, solarni paneli), poboljšanje energetske učinkovitosti, nadzor otpada životinjskog podrijetla i onečišćenja (npr. obrada/skladištenje stajskog gnoja, kontrola neugodnih mirisa i onečišćenja zraka), sadnja stabala na pašnjacima i travnjacima, te digitalne tehnologije.
A.2.	<ul style="list-style-type: none"> Proizvodno vezane potpore u podsektorima govedarstva – meso i mlijeko.
B.1.	<ul style="list-style-type: none"> Plaćanja proizvođačima koji usvajaju bolje prakse upravljanja, osobito prakse kojima se poboljšava gospodarenje pašnjacima (npr. rotacijska ispaša), smanjuje otpad životinjskog podrijetla i onečišćenje, smanjuje uporaba antibiotika i poboljšava zdravlje i dobrobit životinja (npr. poboljšana ishrana životinja/kvaliteta stočne hrane, uzgojne prakse, higijenske prakse i cijepljenje).
B.3.	<ul style="list-style-type: none"> Plaćanja za prijelaz na ekološke sustave proizvodnje, kojima se eliminira uporaba antibiotika, koriste lokalni (genetski) resursi (autohtone pasmine), primjenjuju kružni sustavi za upravljanje stajskim gnojem, obnavljaju travnjaci i pašnjaci (npr. sjetva poboljšanih biljnih pašnjačkih vrsta, holističke strategije ispaše, obnova pašnjaka), stvaraju sinergije u proizvodnim sustavima (npr. sustav krava-tele, agrošumarstvo, integracija usjeva i stoke), čuvaju i/ili obnavljaju staništa i ekosustavi (npr. sadnja stabala na pašnjačkim površinama) i/ili primjenjuje integrirano upravljanje krajobrazom.
C.1.	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje veza i partnerstava u kratkim lancima opskrbe između stočara, organizacija proizvođača i kupaca u distribucijskom dijelu lanaca govedarstva – meso i mlijeko, posebice razvojem infrastrukture i usluga hladnog lanca, uključujući prikupljanje, (primarnu) preradu (npr. mobilne klaonice), pakiranje, hladno skladištenje, prijevoz, brendiranje i/ili marketing.
C.2.	<ul style="list-style-type: none"> Jačanje sposobnosti organizacija proizvođača za zajedničku nabavu inputa, savjetovanje poljoprivrednika o ishrani i boljim praksama upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom, ostvarivanje sukladnosti sa (javnim i privatnim) standardima i učinkovito upravljanje infrastrukturom i uslugama hladnog lanca.
C.3.	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje proizvođača na sudjelovanje u sustavima kvalitete, uključujući ekološke, oznake zemljopisnog podrijetla, specijalitete i dobrovoljne programe certificiranja (npr. Global Gap, IFS međunarodna norma za hranu, BRC globalna norma za sigurnost hrane, ISO (9001, 22000, 14001)).
D.1.	<ul style="list-style-type: none"> Olakšanje pristupa javnom poljoprivrednom zemljištu za mala i srednja poljoprivredna gospodarstva koja se bave stočarstvom, posebno ona koja sudjeluju u sustavima krava-tele/krave dojilje te ekološkim i/ili agroekološkim proizvodnim sustavima.
D.3.	<ul style="list-style-type: none"> Razvoj instrumenata za financijsko upravljanje i upravljanje rizikom kojima se olakšava pristup poslovnim kreditima i osiguranju za mala i srednja gospodarstva
E.3.	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje marketinških kampanja za svježe i prerađeno meso (s oznakom specijaliteta/izvornosti) i mliječne proizvode autohtonih pasmina u sklopu inicijativa za gastronomski turizam.
F.1.	<ul style="list-style-type: none"> Jačanje sposobnosti javnih i privatnih savjetodavnih službi za savjetovanje subjekata u stočarstvu o standardima za sigurnost hrane, kvalitetu i SPS mjere (posebice u pogledu uporabe antibiotika), klimatski pametne i ekološki održive prakse (posebice u pogledu održivog upravljanja hranjivim tvarima), dobrobit životinja i moderno upravljanje poljoprivrednim gospodarstvima i tehnologijama uzgoja životinja (posebice u pogledu kvalitete hrane za životinje), uključujući digitalne tehnologije.
F.4.	<ul style="list-style-type: none"> Proširenje opsega programa uzgoja/odabira životinja i kvalitete ishrane kroz organizaciju klastera za proizvodnju i reprodukciju te inovacijskih partnerstava

ŽITARICE	
INTERVENCIJA	CILJANA MJERA ZA PODSEKTOR
A.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Potpora diverzifikaciji u smjeru djelatnosti kojima se povećava vrijednost proizvodnje, uključujući (primarnu) preradu i skladištenje žitarica, proizvodnju alternativnih žitarica (npr. pšenoraž, pir, pšenica, zob, proso, sirak) i proizvodnju industrijskih usjeva (npr. soja, industrijska konoplja, suncokret) kao dio sustava plodoreda. • Ulaganja u klimatski pametnu i ekološki održivu infrastrukturu, tehnologije i rješenja za uzgoj žitarica, uključujući ulaganja u učinkovite sustave za navodnjavanje i odvodnju na gospodarstvima, digitalne tehnologije koje omogućuju precizni uzgoj i dobro prilagođene sorte usjeva.
B.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Plaćanja proizvođačima koji usvajaju bolje prakse upravljanja, posebice prakse kojima se povećava učinkovitost korištenja vode za navodnjavanje, smanjuje uporaba mineralnih gnojiva i pesticida (npr. integrirano upravljanje hranjivim tvarima/nametnicima/korovom) i poboljšava gospodarenje tlom (npr. konzervacijska obrada tla, pokrovni usjevi, kompostiranje).
B.2.	<ul style="list-style-type: none"> • Olakšavanje pristupa agroekološkim podacima radi boljeg upravljanja utjecajima i rizicima klimatskih promjena i utvrđivanja mogućnosti diverzifikacije.
B.3.	<ul style="list-style-type: none"> • Plaćanja za prijelaz na ekološke sustave proizvodnje, posebice u kontekstu planova upravljanja Natura 2000 područjima, kojima se promiče diverzifikacija, poboljšani plodored, ostvaruju sinergije između proizvodnih sustava (npr. integracija stoke i kultura za proizvodnju hrane za životinje), čuvaju i/ili obnavljaju staništa i ekosustavi i/ili primjenjuje integrirano upravljanje krajobrazom.
C.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Poticanje veza i partnerstava u kratkom lancu opskrbe između proizvođača, organizacija proizvođača, prerađivača (mlinova) i proizvođača finalnih (prerađenih) proizvoda za razvoj novih linija proizvoda.
C.2.	<ul style="list-style-type: none"> • Jačanje sposobnosti organizacija proizvođača za zajedničku nabavu inputa, savjetovanje proizvođača o boljim praksama upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom, ostvarivanje sukladnosti sa (javnim i privatnim) standardima i učinkovito upravljanje infrastrukturom za (primarnu) preradu i skladištenje.
C.3.	<ul style="list-style-type: none"> • Poticanje proizvođača na sudjelovanje u sustavima kvalitete, uključujući ekološke i druge dobrovoljne sustave certificiranja (npr. Global Gap, IFS međunarodna norma za hranu, BRC globalna norma za sigurnost hrane, ISO (9001, 22000, 14001)).
E.2.	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj lokalnih lanaca vrijednosti u bioekonomiji za korištenje otpada i ostataka žitarica (slame, stabljika kukuruza) kao stočne hrane.
F.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Jačanje sposobnosti javnih i privatnih savjetodavnih službi za savjetovanje proizvođača žitarica o sustavima proizvodnje usjeva više vrijednosti, klimatski pametnim i okolišno održivim praksama (posebice u pogledu primjene agrokemijskih sredstava, poboljšanih sustava plodoreda i gospodarenja tlom) te o modernom upravljanju poljoprivrednim gospodarstvom i tehnologijama proizvodnje (posebice u pogledu upravljanja kvalitetom i digitalnih rješenja u poljoprivredi).

POVRĆE	
INTERVENCIJA	CILJANA MJERA ZA PODSEKTOR
A.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaganja u proizvodne kapacitete malih i srednjih poljoprivrednika i organizacija proizvođača povrća, posebice za stakleničku proizvodnju povrća • Potpora diverzifikaciji u smjeru proizvodnje povrća više vrijednosti i uvođenja radnji koje će doprinijeti povećanju dodane vrijednosti. • Ulaganja u klimatski pametnu i okolišno održivu infrastrukturu, tehnologije i rješenja, uključujući ulaganja u hidroponske sustave za stakleničku proizvodnju, efikasne sustave navodnjavanja i odvodnje na gospodarstvima, digitalne tehnologije koje omogućuju precizan uzgoj, korištenje obnovljivih izvora energije (npr. biodigesteri, solarni paneli), povećanje energetske učinkovitosti i dobro prilagođene sorte usjeva.
B.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Plaćanja proizvođačima koji usvajaju bolje proizvodne prakse, posebice prakse kojima se povećava učinkovitost korištenja vode za navodnjavanje, smanjuje uporabu mineralnih gnojiva i pesticida (npr. integrirano upravljanje hranjivim tvarima/nametnicima/korovom) i poboljšava gospodarenje tlom (npr. konzervacijska obrada tla, pokrovni usjevi, kompostiranje).
B.2.	<ul style="list-style-type: none"> • Olakšavanje pristupa agroekološkim podacima radi boljeg upravljanja utjecajima i rizicima klimatskih promjena i utvrđivanja mogućnosti diverzifikacije.
B.3.	<ul style="list-style-type: none"> • Plaćanja za prijelaz na sustave ekološke proizvodnje kojima se promiče diverzifikacija, koristi poboljšani plodored ili stvaraju sinergije među proizvodnim sustavima (npr. integrirani uzgoj stoke i usjeva ili usjeva i akvakulture).
C.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Poticanje veza i partnerstava u kratkom lancu opskrbe između uzgajivača povrća, organizacija proizvođača i kupaca u distribucijskom dijelu lanca, posebice između prerađivača hrane, veletrgovaca, maloprodajnih trgovaca i institucionalnih kupaca (npr. škole, bolnice, menze u poduzećima).
C.2.	<ul style="list-style-type: none"> • Jačanje sposobnosti organizacija proizvođača za zajedničku nabavu inputa, savjetovanje poljoprivrednika o boljim praksama upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom, ostvarivanje sukladnosti sa (javnim i privatnim) standardima i učinkovito upravljanje infrastrukturom i uslugama hladnog lanca.
C.3.	<ul style="list-style-type: none"> • Poticanje proizvođača na sudjelovanje u sustavima kvalitete, uključujući sustave za certificiranje ekološke proizvodnje, oznake zemljopisnog podrijetla i druge dobrovoljne programe certificiranja (npr. Global Gap, IFS međunarodna norma za hranu, BRC globalna norma za sigurnost hrane, ISO (9001, 22000, 14001)).
C.4.	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaganja u infrastrukturu i usluge hladnog lanca koje omogućavaju bolji pristup proizvođača veleprodajnim, maloprodajnim i institucionalnim tržištima, posebice kroz razvoj poljoprivredno-prehrambenih logističkih centara
D.3.	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj instrumenata za financijsko upravljanje i upravljanje rizikom kojima se olakšava pristup poslovnim kreditima i osiguranju za male i srednje proizvođače.
E.4.	<ul style="list-style-type: none"> • Uvođenje programa za razvoj vještina usredotočen na upravljanje berbom/rukovanjem nakon berbe, standarde kvalitete i upravljanje logistikom hladnog lanca.
F.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Jačanje sposobnosti javnih i privatnih savjetodavnih službi za savjetovanje proizvođača o modernim praksama upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom i tehnologijama proizvodnje (posebice u pogledu stakleničke proizvodnje i digitalnih rješenja u poljoprivredi), kao i o klimatski pametnim i okolišno održivim praksama (posebice u pogledu upravljanja navodnjavanjem, primjene agrokemijskih sredstava i gospodarenja tlom).

VOĆE	
INTERVENCIJA	CILJANA MJERA ZA PODSEKTOR
A.1.	<ul style="list-style-type: none"> Ulaganja u proizvodne kapacitete malih i srednjih proizvođača i organizacija proizvođača, posebice u uspostavljanje novih voćnjaka i obnovu postojećih voćnjaka Potporna diverzifikaciji u smjeru proizvodnje sorti veće vrijednosti (autohtonih), uvođenje (hladnog) skladištenja, prerade, kapaciteta i tehnologija za finalnu obradu proizvoda, kao i pokretanje dodatnih poljoprivrednih djelatnosti (npr. pčelarstvo, agroturizam) Ulaganja u klimatski pametnu i okolišno održivu infrastrukturu, tehnologije i rješenja za uzgoj voća, uključujući učinkovite sustave navodnjavanja i odvodnje na gospodarstvima, napredne proizvodne tehnologije (uključujući digitalne tehnologije koje omogućuju precizan uzgoj), korištenje obnovljivih izvora energije (npr. biodigesteri, solarni paneli), poboljšanja energetske učinkovitosti i proizvodnja kvalitetnog sjemena i sadnog materijala za dobro prilagođene sorte usjeva.
B.1.	<ul style="list-style-type: none"> Plaćanja proizvođačima koji usvajaju bolje proizvodne prakse, posebice prakse kojima se povećava učinkovitost korištenja vode za navodnjavanje, smanjuje uporaba mineralnih gnojiva i pesticida (npr. rezidba, integrirano upravljanje hranjivim tvarima/nametnicima/korovom) i poboljšava gospodarenje tlom (npr. pokrovni usjevi, kompostiranje).
B.2.	<ul style="list-style-type: none"> Olakšavanje pristupa agroekološkim podacima radi boljeg upravljanja utjecajima i rizicima klimatskih promjena i utvrđivanja mogućnosti diverzifikacije.
B.3.	<ul style="list-style-type: none"> Plaćanja za prijelaz na sustave ekološke proizvodnje kojima se promiče diverzifikacija, biološko suzbijanje nametnika, stvaraju sinergije između proizvodnih sustava (npr. višegodišnji usjev - opravišač i/ili integracija stoke), čuvaju i/ili obnavljaju staništa i ekosustavi i/ili primjenjuje integrirano upravljanje krajobrazom.
C.1.	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje veza i partnerstava u kratkom lancu opskrbe između uzgajivača voća, organizacija proizvođača i kupaca u distribucijskom dijelu lanca vrijednosti voća, posebice između prerađivača hrane, veletrgovaca, maloprodajnih trgovaca i institucionalnih kupaca (npr. škole, bolnice, menze/kantine/restorani u poduzećima).
C.2.	<ul style="list-style-type: none"> Jačanje sposobnosti organizacija proizvođača za zajedničku nabavu inputa, savjetovanje poljoprivrednika o boljim praksama upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom, ostvarivanje sukladnosti sa (javnim i privatnim) standardima i učinkovito upravljanje infrastrukturom i uslugama hladnog lanca.
C.3.	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje proizvođača na sudjelovanje u sustavima kvalitete, uključujući sustave za certificiranje ekološke proizvodnje, oznake zemljopisnog podrijetla i druge dobrovoljne programe certificiranja (npr. Global Gap, IFS međunarodna norma za hranu, BRC globalna norma za sigurnost hrane, ISO (9001, 22000, 14001)). Provedba promotivnih kampanja kojima se promiče potrošnja voća i domaće voće s nacionalnim znakom.
C.4.	<ul style="list-style-type: none"> Ulaganja u infrastrukturu i usluge hladnog lanca koje omogućavaju bolji pristup proizvođača veleprodajnim, maloprodajnim i institucionalnim tržištima, posebice kroz razvoj poljoprivredno-prehrambenih logističkih centara
D.3.	<ul style="list-style-type: none"> Razvoj instrumenata za financijsko upravljanje i upravljanje rizikom kojima se olakšava pristup poslovnim kreditima i osiguranju za male i srednje proizvođače.
E.2.	<ul style="list-style-type: none"> Razvoj lokalnih lanaca vrijednosti u bioekonomiji za korištenje otpada i ostataka voća kao stočne hrane.
E.4.	<ul style="list-style-type: none"> Uvođenje programa za razvoj vještina usredotočen na upravljanje berbom/rukovanjem nakon berbe, standarde kvalitete i upravljanje logistikom hladnog lanca.
F.1.	<ul style="list-style-type: none"> Jačanje sposobnosti javnih i privatnih savjetodavnih službi za savjetovanje proizvođača o modernim praksama upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom i tehnologijama proizvodnje (posebice u pogledu biljnog materijala, tehnika sadnje i digitalnih poljoprivrednih rješenja), kao i o klimatski pametnim i ekološki održivim praksama (posebice u pogledu navodnjavanja, primjene agrokemijskih sredstava, gospodarenja tlom te praćenja i kontrole bolesti).
F.2.	<ul style="list-style-type: none"> Nadogradnja Upisnika voća radi boljeg uvida u proizvodnju te njegova integracija u Središnji poljoprivredni informacijski sustav.
F.4.	<ul style="list-style-type: none"> Proširenje opsega programa selekcije i umnažanja voćnih sorti za (certificirani) sadni materijal, posebice za (autohtone) voćne sorte s ranim i srednje ranim dozrijevanjem, putem inovacijskih partnerstava

GROŽĐE I VINO	
INTERVENCIJA	CILJANA MJERA ZA PODSEKTOR
A.1.	<ul style="list-style-type: none"> Ulaganja u proizvodne kapacitete malih i srednjih vinogradara i vinara te organizacija proizvođača, posebice u uspostavljanju novih vinograda i obnovi postojećih vinograda (uključujući ponovnu sadnju iz zdravstvenih ili fitosanitarnih razloga) Potpoma diverzifikaciji u smjeru djelatnosti kojima se povećava vrijednost proizvodnje, uključujući sorte grožđa veće vrijednosti (npr. grožđe koje ranije dozrijeva i stolno grožđe bez koštica, autohtone sorte), (primarnu) preradu na gospodarstvu i (hladno) skladištenje, kao i pokretanje komplementarnih djelatnosti poput agroturizma Ulaganja u klimatski pametnu i okolišno održivu infrastrukturu, tehnologije i rješenja, uključujući učinkovite sustave navodnjavanja i odvodnje na gospodarstvima (posebice za proizvodnju stolnog grožđa), digitalne tehnologije koje omogućuju precizan uzgoj, korištenje obnovljivih izvora energije (npr. biodigesteri, solarni paneli), poboljšanje energetske učinkovitosti i dobro prilagođene sorte (otporne na bolesti).
B.1.	<ul style="list-style-type: none"> Plaćanja proizvođačima koji usvajaju bolje proizvodnje prakse, posebice prakse kojima se smanjuje uporaba mineralnih gnojiva i pesticida (npr. rezidba, integrirano upravljanje hranjivim tvarima/nametnicima/korovom) i poboljšava gospodarenje tlom (npr. pokrovni usjevi, kompostiranje).
B.2.	<ul style="list-style-type: none"> Olakšavanje pristupa agroekološkim podacima radi boljeg upravljanja utjecajima i rizicima klimatskih promjena i utvrđivanja mogućnosti diverzifikacije.
B.3.	<ul style="list-style-type: none"> Plaćanja za prijelaz na sustave ekološke ili biodinamičke proizvodnje kojima se promiče diverzifikacija, primjenjuje biološko suzbijanje nametnika i korova (npr. ovce, korisne ptice, insektariji), stvaraju sinergije između proizvodnih sustava (npr. višegodišnji usjev - oprašivač i/ili integracija stoke), čuvaju i/ili obnavljaju staništa i ekosustavi i/ili primjenjuje integrirano upravljanje krajobrazom.
C.1.	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje veza i partnerstava u kratkom lancu opskrbe između vinogradara, organizacija proizvođača i kupaca u distribucijskom dijelu lanca vrijednosti, posebice kroz razvoj proizvodnje kvalitetnog (autohtonog) grožđa te logističku infrastrukturu i usluge hladnog lanca.
C.2.	<ul style="list-style-type: none"> Jačanje sposobnosti organizacija proizvođača za zajedničku nabavu inputa, savjetovanje poljoprivrednika o boljim praksama upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom, ostvarivanje sukladnosti sa (javnim i privatnim) standardima, učinkovito upravljanje infrastrukturom i uslugama hladnog lanca te promidžbu proizvoda
C.3.	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje proizvođača na sudjelovanje u sustavima kvalitete, uključujući sustave za certificiranje ekološke proizvodnje, oznake zemljopisnog podrijetla i druge dobrovoljne programe certificiranja (npr. Global Gap, IFS međunarodna norma za hranu, BRC globalna norma za sigurnost hrane, ISO (9001, 22000, 14001)) Jačanje HAPIH-ovog sustava praćenja i provjera u vinskom sektoru
D.1.	<ul style="list-style-type: none"> Rješavanje imovinsko-pravnih pitanja postojećih vinograda i potencijalnih površina za nove vinograde.
D.3.	<ul style="list-style-type: none"> Razvoj instrumenata za financijsko upravljanje i upravljanje rizikom kojima se olakšava pristup poslovnim kreditima i osiguranju za male i srednje proizvođače grožđa i vina.
E.2.	<ul style="list-style-type: none"> Razvoj lokalnih lanaca vrijednosti u bioekonomiji za korištenje otpada i ostataka od proizvodnje vina (komine od grožđa, stabljika grožđa, lišća grožđa) kao stočne hrane.
E.3.	<ul style="list-style-type: none"> Poticanje marketinških kampanja za vina proizvedena od autohtonih sorti grožđa u sklopu inicijativa za gastronomske destinacije u priobalnim i kontinentalnim područjima.
E.4.	<ul style="list-style-type: none"> Uvođenje programa za razvoj vještina usredotočen na upravljanje berbom/rukovanjem nakon berbe, standarde kvalitete i upravljanje logistikom hladnog lanca.
F.1.	<ul style="list-style-type: none"> Jačanje sposobnosti javnih i privatnih savjetodavnih službi za savjetovanje proizvođača o modernim praksama upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom i tehnologijama proizvodnje (posebice u pogledu biljnog materijala, tehnika sadnje i digitalnih poljoprivrednih rješenja), standardima kvalitete (posebice u pogledu Kodeksa enoloških praksi Međunarodne organizacije za vinogradarstvo i vinarstvo) te o klimatski pametnim i okolišno održivim praksama (posebice u pogledu uporabe agrokemijskih sredstava, gospodarenja tlom te praćenja i kontrole bolesti).
F.4.	<ul style="list-style-type: none"> Proširenje opsega programa selekcije, proizvodnje i umnažanja za (certificirani) sadni materijal putem inovacijskih partnerstava

INDUSTRIJSKI USJEVI	
INTERVENCIJA	CILJANA MJERA ZA PODSEKTOR
A.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaganja u proizvodne kapacitete proizvođača i organizacija proizvođača kao dijela sustava plodoreda kod uzgoja žitarica. • Potpora diverzifikaciji u smjeru djelatnosti kojima se povećava vrijednost proizvodnje, uključujući proizvodnju industrijskih usjeva veće vrijednosti (industrijska konoplja, suncokret) i žitarica u kontekstu sustava plodoreda • Ulaganja u klimatski pametnu i ekološki održivu infrastrukturu, tehnologije i rješenja, uključujući ulaganja u učinkovite sustave za navodnjavanje i odvodnju (na poljoprivrednom gospodarstvu) te digitalne tehnologije koje omogućuju precizan uzgoj i dobro prilagođene sorte usjeva.
B.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Plaćanja poljoprivrednim gospodarstvima koja usvajaju bolje proizvodne prakse, posebice prakse kojima se povećava učinkovitost korištenja vode za navodnjavanje, smanjuje uporaba mineralnih gnojiva i pesticida (npr. integrirano upravljanje hranjivim tvarima/nametnicima/korovom) i poboljšava gospodarenje tlom (npr. konzervacijska obrada tla, pokrovni usjevi, kompostiranje).
B.2.	<ul style="list-style-type: none"> • Olakšavanje pristupa agroekološkim podacima radi boljeg upravljanja utjecajima i rizicima klimatskih promjena i utvrđivanja mogućnosti diverzifikacije.
B.3.	<ul style="list-style-type: none"> • Plaćanja za prijelaz na ekološke sustave proizvodnje, posebice u kontekstu planova upravljanja Natura 2000 područjima, kojima se promiče diverzifikacija, koristi poboljšani plodored, ostvaruju sinergije između proizvodnih sustava (npr. integracija stoke i kultura za proizvodnju hrane za životinje), čuvaju i/ili obnavljaju staništa i ekosustavi, obnavlja degradirano zemljište i/ili primjenjuje integrirano upravljanje krajobrazom.
C.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaganja u kapacitete prerade/drobljenja, uz promicanje izvoza prerađenih proizvoda na ključna rastuća tržišta
C.3.	<ul style="list-style-type: none"> • Poticanje proizvođača na sudjelovanje u sustavima kvalitete, uključujući sustave za certificiranje ekološke proizvodnje i druge dobrovoljne sustave certificiranja (npr. Global Gap, IFS međunarodna norma za hranu, BRC globalna norma za sigurnost hrane, ISO (9001, 22000, 14001)).
E.2.	<ul style="list-style-type: none"> • Razvoj lokalnih lanaca bioekonomije korištenjem intermedijara, (nus)proizvoda i otpada od proizvodnje i prerade industrijskih usjeva kao sirovine, posebice za stočnu hranu (npr. pogače uljane repice za mliječne krave), obnovljivu energiju, napredna biogoriva i ostale proizvode biološkog podrijetla.
F.1.	<ul style="list-style-type: none"> • Jačanje sposobnosti javnih i privatnih savjetodavnih službi za savjetovanje proizvođača o sustavima za proizvodnju industrijskih usjeva, žitarica i lignocelulozne biomase, klimatski pametnim i ekološki održivim praksama (posebice u pogledu poboljšanih sustava plodoreda, primjene agrokemijskih sredstava, gospodarenja tlom i praćenja i suzbijanja bolesti) i modernim tehnologijama upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom i proizvodnjom (posebice u pogledu rješenja za digitalnu poljoprivredu).